

Прывітанне ўдзельнікам урачыстых мерапрыемстваў з нагоды 135-годдзя з дня нараджэння Якуба Коласа

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка накіраваў прывітанне ўдзельнікам урачыстых мерапрыемстваў з нагоды 135-годдзя з дня нараджэння праслаўленага пісьменніка, народнага паэта Беларусі, класіка нацыянальнай і сусветнай літаратуры Якуба Коласа. Пра гэта паведамілі ў прэс-службе кіраўніка дзяржавы.

“Адзін з заснавальнікаў сучаснай мастацкай прозы, аўтар знакамітых паэтычных шэдэўраў, ён стаў сапраўдным народным песняром, сімвалам велічы і культурнага багацця нацыі. Таленавіты майстар слова адлюстравіў у сваіх творах самыя высокія ча-

лавечыя пачуцці, мудрасць і лепшыя рысы характару беларусаў, шчырую любоў да роднай мовы”, — гаворыцца ў прывітанні.

Аляксандр Лукашэнка падкрэсліў, што жыццё і літаратурная дзейнасць Якуба Коласа — прыклад самаадданага служэння народу і Айчыне. А яго творчая спадчына па праву лічыцца крыніцай духоўнасці і натхнення для многіх пакаленняў.

“Упэўнены, урачыстыя мерапрыемствы будуць садзейнічаць захаванню, развіццю і папулярызаванню нацыянальнай культуры, умацаванню адзінства грамадства і ўслаўленню новых яркіх літаратурных талентаў”, — адзначыў Прэзідэнт.

Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

Майму Коласу!

1917 — 2017

БРОНЗА ЕСЦІ НЕ ПРОСІЦЬ

Кастрычніцкая рэвалюцыя, стогадовы юбілей якой выпадае на наступным тыдні, пакінула па сабе незмывальныя сляды таксама і ў гісторыі культуры. Пра тое, як сучаснікам належыць ставіцца да гэтай савецкай спадчыны, на нашых старонках разважаюць сённяшнія творцы, а таксама журналісты “К”.

ст. 4 — 5, 14 — 15

Фрыстайл

ПРАЎДА ЮЛІ ШАТУН

“К” пагутарыла з маладой рэжысёркай, поўнаметражны дэбют якой “Заўтра” быў адабраны ў нацыянальны і міжнародны конкурсы “Маласосць на маршы” мінскага фестывалю “Лістапад”.

ст. 7

Удзельнікі і пераможцы віктарыны ранішніка ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа: дзяўчынкі — Ева Сякерская, Марыя Шатроўская, Настасся Ахраменка, хлопчыкі — Ілья Вяршыцкі і Дзмітрый Даніелян.

3 лістапада Беларусь святкавала 135-ыя ўгодкі свайго народнага паэта

“Гэта сын Якуба Коласа! Ух ты!” — і дзеці дастаюць мабільныя тэлефоны, каб захаваць на памяць выяву Міхаіла Канстанцінавіча Міцкевіча. Напярэдадні юбілею беларускага класіка ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа адбыўся дзіцячы ранішнік з удзелам малодшага сына паэта, а таксама дзіцячага пісьменніка Уладзіміра Мазго і вучняў сярэдніх мінскіх школ № 51, 111 і 209. “Паболей чытайце!” — такім быў наказ ад нашчадка Коласа. І верылася, што гэты заклік будзе пачуты.

А на адным з малюнкаў, дасланных на абвешчаны музейем конкурс, няўмелым яшчэ почыркам выведзена прысвячэнне: “Майму Коласу”. Напэўна, гэта маглі б сказаць творцы самых розных пакаленняў, якія натхняліся словамі Песняра.

ст. 2

Адзін з найбольш вядомых ілюстратараў Коласа, народны мастак Беларусі Георгій Паплаўскі не дажыў да юбілею Песняра літаральна некалькі дзён. Але вобразы Сымона-музыкі, як і многія іншыя выбітныя творы Майстра, застануцца ў гісторыі культуры навечна.

Ад Мікалаеўшчыны да Аргенціны

Як адзначаецца юбілей беларускага пісьменніка за мяжой і дзе да святых імпрэзаў можна далучыцца ў Беларусі, распавяла дырэктар Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа Зінаіда КАМАРОЎСКАЯ.

Ганна ШАРКО

Ужастрычніку прадстаўнікі музея наведвалі Ташкент — там падчас Вялікай Айчыннай вайны жыў пісьменнік. Агуль прывезлі добрыя навіны: на доме Коласа была не толькі абноўлена мемарыяльная дошка, але і з’явіўся прыгожы бар’ельф, створаны ташкенцкай кафедрой дызайну Ташкенцкага архітэктурна-будавальнага ўніверсітэта Марынай Барадзіной. Гіпсавую копію гэтага твора ў хуткім часе даставіць у Мінск. Акрамя таго, у Ташкенце адбыўся круты стол, на якім далейшы прадставілі фільм, прысвечаны ташкенцкаму перыяду творчасці пісьменніка. Таксама абмяркоўвалася пытанне стварэння ў ўсталявання помніка Якубу Коласу. Будзем спадзявацца, калісьці прапанова беларускага музея ўрэалізіруецца.

Зінаіда Мікалаеўна адзначыла, што сёлета ў плане папулярнасці творчасці класіка за мяжой быў дасягнуты значны прагрэс. Так, у Варшаве ў музеі Уладзіслава Бранеўскага працуе экспазіцыя, прысвечаная беларускаму пісьменніку, а ў наступным годзе плануецца і адкрыццё выставы ў музеі Адама Міцкевіча, прысвечанай 95-годдзю паэмы “Новая зямля” і 100-годдзю “Сымона-музыкі”.

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

Дар’я АМЯЛЯКОВІЧ

Таксама выстава, прысвечаная пісьменніку, працуе і ў Вільнюсе, яшчэ адна адкрыццё 15 лістапада ў культурным цэнтры ў Маскве, вядучага перамоваў з Алескім літаратурным музеем і музеем у Кіеве. У планах нават і далёкая Аргенціна, дзе імя Песняра таксама ведаюць. Сёлета яе жыхарка падарыла музею ўнікальны календар 1944-га года з партрэтаў Якуба Коласа. Цікава, што ў Аргенціне ёсць задума нават адкрыць курсы беларускай

му. А “Сымона-музыку” ў Расіі пераклалі на рускую мову — над пэмай працавалі пяць перакладчыкаў, кожны адказваў за адзін раздзел.

Што тычыцца нашай краіны, то музей Коласа запусціў літаратурны конкурс сярод дзяцей 10—16 гадоў “Жыве паэт між намі тут!” у трох намінацыях: проза, паэзія і пераклад. Ужо прынята каля 250 прац.

Насычаная юбілейная праграма была ў Мінску 2 лістапада — у

моніі, удзел у ім узялі лепшыя калектывы краіны. Учора адбылося ўскладанне кветак да помніка Якуба Коласа.

Сёння свята працягваецца ў рэгіёнах. Супрацоўнікі мінскага музея завітаюць у філіялы ў Стоўбцах на адкрыццё рэспубліканскага свята паэзіі, песні і народных рамёстваў “То — водгулле душы паэта...” Потым у мемарыяльнай сядзібе “Акіначыцы” распачнецца выстава народных майстроў і святочны канцэрт. У

Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

мовы для дзяцей-уралжэнцаў нашай краіны.

Яшчэ адзін важны праект музея — пераклад твораў Якуба Коласа на мовы свету. Выраслі пачаць з “Казак жыцця” і не памыліся. Так, апаваданне “Хмаркі” ўжо пераклалі на французскую мову.

Таксама музей плануе зрабіць спецыяльны зборнік да юбілею паэмы “Новая зямля”, дзе ўрывакам “Мой родны кут” будзе перакладзены на розныя мовы све-

музеі Коласа адбылося гашэнне паштовай маркі з удзелам намесніка міністра культуры Аляксандра Яшко і першага намесніка міністра сувязі і інфарматызацыі Дзмітрыя Шэлко. Праводзіліся і навуковыя канферэнцыі, сустрэчы перакладчыкаў і пісьменнікаў з розных краін свету, дзе абмяркоўваліся праблемы перакладу твораў Якуба Коласа.

Вялікі канцэрт “Спяшайся з паэтам строцца...” пайшоў у Беларускай дзяржаўнай філар-

вёсцы Мікалаеўшчына можна далучыцца да ўрачыстага ўскладання кветак да помніка беларускаму класіку, там жа адбудзецца і юбілейны святочны вечар “Слова пра Коласа” з удзелам Беларускага дзяржаўнага ансамбля “Песняры” і артыстаў Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Якуба Коласа. Юбілейнае падарожжа працягнецца ў Альбуні, супрацоўнікі музея наведваюць і Смольню.

Майму Коласу!

прызнаўся, што “глухаваты на вуха”, таму асабліва дэспятлівым трэба было палысці да нашчадка беларускага пісьменніка бліжэй. І калі бачыш, якое хваляванне ахоплівае дзіця ў гэты момант, разумееш, якую каштоўнасць нясе сустрэча, зладжаная музеем, і як праз гэты непасрэдны кантакт далёкі і суровы дзідзька Колас з партрэтаў і паштовак становіцца бліжэй да маленёка асобы.

А які вэрхал пашымаецца ў зале, калі Уладзімір Магзо пачынае чытаць вершаваныя загадкі! Дзеці апантана цягнуць рукі, выгук-

ваюць адказы і шчыра радуецца атрыманым прызам.

— У нас цяпер “гарачая пара”, — распавядае супрацоўніца музея Марыя Казакевіч. — Больш за 20 экскурсій штодзень толькі па запісе! Групы прыязджаюць з усіх куткоў Беларусі: аўтобусы па 40—50 чалавек.

А што да “дзіцячага ранішніка”, гэтае традыцыйнае мерапрыемства даліцца на працягу года дзямі народнай народнага паэта ўжо больш за 10 гадоў. “Сёлета нават давялося правесці невялікі конкурс на наведванне”, — адзначае рост папулярнасці акцыі Марыя Казакевіч.

— Вельмі прыемна бачыць тых, хто ў нас быў і прыходзіць зноў, — распавядае супрацоўніца. — Да сёлетага юбілею мы зрабілі і адмысловы літаратурны конкурс “Жыве паэт між намі тут!” Спачатку праць было не шмат, а потым яны пайшлі неспушнай пільню — на далены момант у нас ужо больш за 200 удзельнікаў з усёй краіны. Такія выдатныя творы піша наша моладзь — толькі дзіву даемца!

Настаўніца пачатковых класаў школы № 51 Наталія Вяршыц-

кая распавяла, што прывяла сваіх вучняў на ранішнік, даведаўшыся пра яго ў інтэрнэце. “Мы вельмі задаловены, — дзеліцца яна ўражаннем. — А калі бачыш, як у дзіцяці гараць вочы, наколькі ім гэта цікава — як не парадвацца”.

Звяртаюцца да Дзімы Даниеляна, якому ў лістападзе “Мусяць спойніцца дзесяці”. Ён дакладна адказаў назву верша, які праходзіў у школе, — “Алёт жураўлёў” — ды з натхненнем прадэкламаваў коласавыя радкі.

— Мы ведаем Якуба Коласа па яго партрэтах, фотаздымках, на якіх ён выяўлены дарослым, паважным чалавекам. А ты можаш уявіць пісьменніка такім самым хлопчыкам, як ты?

— Мяркую, што ён быў добрым такім хлопчыкам, — сур’ёзна адказвае малы. — Чытаў шмат. І вучыўся па пяцібальнай шкале на пяціркі і чашвэркі.

— А які ты думаеш, у якім настроі быў паэт, калі пісаў “Алёт жураўлёў”?

— Сумным такім. Можна сказаць, што ён не любіў восень — тады наступаў смутак.

— А беларуская мова табе падобная?

— Так! — палымна адказвае Дзіма. — Гэта ж наша сапраўдная мова!

У майм жыцці — яшчэ адна страта, вялікая страта: Георгій Георгіевіч Паплаўскі. І усё, што адбываецца і будзе адбывацца з яго краінай, мастацтвам, з тымі, каго ён любіў, — спраўдзіцца ўжо без яго, ён завяршыў свой зямны шлях.

Але думкай прыняць гэта вельмі цяжка. Я не магу ўсвядоміць, што ён аддзяліўся ад нас, жывых. У мяне такое пачуццё, быццам з майго лёсу выкраслена штосьці вельмі важнае, магчыма, самае дарагое: малодыя нашы гады, бурныя і непаўторныя, шматлікія мастацкія вернісажы, прагулкі па азёрных берагах любімай ім Браслаўшчыны і па вуліцах Мінска, творчыя мастакоўскія размовы, дыскусіі, частыя вярчоркі ў яго майстэрні...

І усё гэта было напоўнена нейкім жывым натхненнем і асаблівым шчасцем нашага ўзаемаразумення. Паплаўскі ніколі не быў падобны да пустаўніка, які ў адзіноце рэалізуе свае творчыя задумы. Ён увесь час знаходзіўся на прылюдным рубяжы нашай вельмі няпростага, напружанай мастацкай рэчаіснасці. Дзіўна, але заўсёды ў існую паэмаў...

А перш за ўсё ён заставаўся сапраўдным творцам, сапраўдным падзвіжнікам вялікага мастацтва. У сваім жыцці Маэстра паспеў вельмі шмат, больш за 60 гадоў ён аддаў улюбёнай справе — станковай і кніжнай графіцы, жывапісу, акаварэлі, малюнку.

Год таму рэдакцыя “К” збіралася ў майстэрні Георгія Паплаўскага пагутарыць пра яго творчасць і ўзаемаадносіны з грамадствам, Браслаўшчыну і Палессе, творы Салжаніцына, студэнцкія выставы... Некаторыя фрагменты з доўгай і шчырай размовы, што адбылася падчас той сустрэчы з народным мастаком Беларусі і была апублікавана ў леташнім № 42, хочацца цяпер нагадаць.

Усё сваё творчае жыццё я імкнуўся рабіць тое, што хацелу, і як чалавек па натуре яршысты вельмі рэдка ішоў на кампрамісы.

Я не прыхільнік дзеліць мастацтва на левае і правае, на “чыстае” і “нячыстае”. Я памяркуюна стаўлюся да любых кірункаў у праявах творчасці. Гэта — як кветкі на лузе: чым іх больш, тым лепш. Нельга ўсю колерамузыку прыроды зводзіць да манакромнасці. Але нельга і кветку прыраўноўваць да пустазелы.

Пагадзіцеся, што лепшыя творы, якія прайшлі выпрабаванне часам, ствараліся ў рэалістычнай манеры. Рэалізм у самым высокім сэнсе слова — заўсёды толькі праўда.

Зараз усё імкнецца ў Еўропу. Ведаецца, гэта не тое што смешна, гэта — журботна. Французская правінцыя ў Беларусі нікому не патрэбна. “Быць як у Еўропе” — на мой погляд, убогасць. Я разумю, маладым ахвота растапырыцца, паглядаць і туды, і сюды. Але як не згадаць, адкуль ты родам?

Газета КУЛЬТУРА ШТОТДЫННЕВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСЯГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА)

Выдавецтва з кастрычніка 1991 года. Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Ілья Васільевіч СВІРЫДЧ, **намеснік галоўнага рэдактара** — Вераніка МОЛАКАВА; **адказны сакратар** — Юры КАПЕНКА; **рэдактары аддзелаў**: Надзея БУНЦОВІЧ, Юрэн РАГІН; **аглядальнік рэдакцыі**: Дар’я АМЯЛЯКОВІЧ, Настася ПАНКАТАВА, Геннадзь СІВОХІН, Юрэн ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльны карэспандэнт**: Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, Алег КІЛМАУ; **карэспандэнт** — Ганна ШАРКО; **фотакарэспандэнт** — Сяргей ЖДАНОВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталія ОБАД; **карэктар** — Мая ХУТКОВА.

Сайт: www.kimpress.by. Е-мэйл: kultura@tut.by.

Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Чашвэрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыя выдавчэскага ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”.

Дырэктар — СЛАБОДЗІЧ Ірына Аляксееўна; **першы намеснік дырэктара** — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Прыёмная: (017) 334 57 41. 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Чашвэрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісва паведамляюць прозвішча, поўнае імя і прозьвішча, паштарны адрас (імя перадаць, даць выданне, калі выданне паводзіць, асабісты нумар), вочнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія руплікі не рэдакцыя і не вяртаюцца. Мяркванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. Матэрыял на правах рэкламы.

© “Культура”, 2017. Наклад 4 032. Індэкс 63875, 638752. Рознічны кошт — на дамоўленасці. Падпісанне ў друку 03.11.2017 у 19.00. Замова 4184. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”. ЛП № 02300106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Смуткуем...

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Майстэрня Георгія Георгіевіча ў легендарным мастацкім “слупку” на вуліцы Сурганава ў любы час была адкрытая для ўсіх, хто жадаў бачыць аўтарскія творы і, канешне, паслухаць цікавыя апавяданні мастака пра падарожжы па розных “паралелях і мерыдыянах” планеты, падчас якіх нарадзіліся яго сапраўдныя шэдэўры. Думаю, што ніхто з савецкіх і постсавецкіх

мастакоў не аб’ездзіў столькі краін і мацерыкоў, колькі гэта зрабіў Георгій Георгіевіч. Толькі адна Антарктыда засталася па-за яго ўвагай...

Вось такі ён быў, Паплаўскі! Чалавек са сваім колерам, святлом, пахам, позіркам, са сваім ні на што не падобным духоўным напружаннем. Чалавек, для якога мастацтва — форма і сэнс ягонага існавання.

Што тут яшчэ скажаць у гэтую журботную гадзіну? Цяжкасць і непапраўнасць страты наўрад ці патрабуюць тлумачэнняў. У такіх хвіліны хочаша перажыць жалобную падзею моўчкі, але і маўчаць немагчыма — занадта ўжо важным быў унёсак Народнага мастака не толькі ў наша мастацтва, але і ў сусветнае.

Ведаю адно: мастак не памірае, бо застаецца жыць у сваіх творах — гэтых дзівосных “аўта-партрэтах чалавечай душы”. Застаецца жыць для людзей — для сучаснікаў і тых, хто будзе пасля нас. І радаваць усіх чыстым святлом чароўных ліній і фарбаў. Як Сталкер у Таркоўскага — улюбленага кінарэжысёра нябожчыка, — Георгій Паплаўскі вёў гледача да мэты, да сэнсу не на ўпрост, а складаным, філасофскім шляхам. Шляхам спазнання, шляхам пластычных глыбокіх асацыяцый і нечаканых метафар, дзе кожная лінія, кожная пляма, кожны штрэх гаварылі: “Тут быў Чалавек!”

Мы будзем помніць Георгія Георгіевіча, таленавітага Творцу, высякароднага рыцара сваёй прафесіі, які служыў верай і праўдай Яго Вялікасці Мастацтву. А таксама і добрага, бескарыслівага, спагадлівага чалавекка, побач з якім мы ўсе станавіліся дабрэйшымі і лепшымі.

Царства Нябеснае табе, дарагі мой сябра!

Барыс КРЭПАК,
заслужаны дзеяч мастацтваў
Рэспублікі Беларусь

“Спрабуй стварыць уласны свет!”

Ілюстрацыя да паэмы Янкі Купалы “Яна і я”.

3 серыі “Чарнобыль. Дрэвы без лісця”.

Вось я гляджу на маладых і бачу: гэты працуе пад Полака, Кандзіскага, гэты — пад Далі і Дзюшана, гэты — пад Раўшэнберга ці Малевіча. Мы ж таксама не аднаклетачныя, ездзім, бачым... А маладыя думаюць, што яны іх “адкрылі”! Журботна. Маладыя галы, маладыя пачуцці — спрабуй стварыць уласны свет!

Маім улюблённым часам дня раней была раніца, цяпер — поўзні вечар, калі я — у сваёй майстэрні; месяц — кастрычнік, колер — бэзавы, а кветка — касач. З дрэў — дуб, а ліча — “тры”. Люблю жыць — маленькіх, а птушка — вялікіх. Вольны час у бяздзейнасці — непрамыслова, але раней мог згуляць і ў азартных гульніх. У людзях мяне раздражняе нахабства, прагнасць, эгаізм і неабгрунтаваная прэтэнзійнасць бяздарнасці, чалавечая подласць. А шчасце для мяне — калі спакойна працуецца і ўсе ў сям’і здаровыя.

Я чалавек веруючы. У сэнсе веры ў тое, што трэба заўсёды быць сумленным і справядлівым, паважаць свабоду іншых і быць свабодным у сваёй волі. Веру ў сваю сям’ю, у блізкіх сяброў, у сваю прафесію, далезную мне звыш.

Мая галоўная задача — захаваць прысутнасць духу і пачуццяў уласнай годнасці, каб процістаяць цынічнаму нігілізму, які імкнецца “скінць” інтэлект, набыты стагоддзямі, які заклаў фундамент нацыянальнай незалежнасці нашай краіны...

Георгій Георгіевіч ПАПЛАЎСКІ

(1931 — 2017)

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка выказаў спачуванні родным і блізім Народнага мастака Беларусі Георгія ПАПЛАЎСКАГА. Аб гэтым паведамлілі ў прэс-службе беларускага Лідара.

Кіраўнік дзяржавы адзначыў, што Георгій Паплаўскі быў шырырым і абаяльным чалавекам. “Творчасць Георгія Георгіевіча, накіраваная на развіццё і ўзабагацэнне традыцый станковай і кніжнай графікі, стала неацэнным укладам у гісторыю сучаснага выяўленчага мастацтва, духоўную скарбніцу Беларусі. Ён выхаваў некалькі пакаленняў таленавітай моладзі, стаў прыкладам самаадданнага служэння беларускай культуры”, — гаворыцца ў спачуванні.

30 кастрычніка 2017 года на 87 годзе жыцця памёр ПАПЛАЎСКІ Георгій Георгіевіч, народны мастак Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь, акадэмік Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, акадэмік Расійскай Акадэміі мастацтваў, лаўрэат Міжнароднай прэміі імя Джавахарлала Нэру, лаўрэат Прэміі Саюзнай дзяржавы.

Георгій Георгіевіч нарадзіўся 31 лютага 1931 года ў горадзе Роўна. У 1955 годзе ён скончыў Мінскае мастацкае вучылішча, а ў 1961-м — Беларускі тэатральна-мастацкі інстытут.

Працаваў у галіне станковай і кніжнай графікі. Мастак шырокага дыяпазону, валодаў тэхнікамі лінаграфіі, літаграфіі, афорта, малюнка пярком. Сярод станковых твораў прасякнута антываеннымі пафасам серыя “Пам’яць” (1968), серыі “Мой край” (1969) і “Браслаўшчына — край азёрны” (1970 — 1979), што апяваюць прыгажосць беларускай прыроды. Мужнасці савецкіх людзей прысвечаны цыклы “Белы кантынент” (1970), “Камандор” (1977), асаенна космасу — “Высокае неба” (1971 — 1980). Работы ў кніжнай графіцы: афармленне твораў Янкі Купалы, Якуба Коласа, Аркадзя Куляшова, Алеся Адамовіча, а таксама школьных падручнікаў.

Творчасць Георгія Георгіевіча аказала неацэнны ўплыў на развіццё сучаснай беларускай графікі, унесла ўклад у развіццё і прапаганду культуры Беларусі і з’яўляецца ўзорам унікальнага талента, адданнага служэння беларускай культуры.

За выдатныя творчыя дасягненні ў 1997 годзе Георгію Георгіевічу было прысвоена ганаровае званне “Народны мастак Беларусі”.

Георгій Георгіевіч быў узнагароджаны прэміяй Ленінскага камсамола Беларусі ў 1970 годзе за дасягненні ў афармленні беларускіх выданняў, дыпламам “Найпрыгожая кніга свету” на конкурсе ў Лейпцыгу ў 1968 годзе за афармленне кнігі “Новая зямля” Якуба Коласа. Станковыя лісты “Індыйскі дзёнік” і афармленне кнігі старажытнаіндыйскіх прыпавесцяў “Цірокурал” адзначаны ў 1975 годзе індыйскім урадам прэміяй імя Джавахарлала Нэру. Удзельнік міжнародных біенале ў Любляне, Кракаве і іншых гарадах. Удастоены сярэбрага медала Акадэміі мастацтваў СССР у 1984 годзе за ілюстрацыі да кнігі Якуба Коласа “Выбранае” і прэміі Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва ў 2011 годзе.

Імя Г.Г. Паплаўскага шырока вядома на ўсёй постсавецкай прасторы. Сваёй творчасцю і грамадскай дзейнасцю ён унёс неацэнны ўклад у развіццё і прапаганду беларускага выяўленчага мастацтва, захаваанне найлепшых традыцый класічнай мастацкай школы ды віртуознае спалучэнне іх з найноўшымі плынямі сучасных мастацкіх кірункаў. Г.Г. Паплаўскі даўно і трывала стаіць у адным шэрагу з самымі вышэйшымі майстрамі мастацтва краін СНД і Балтыі. Яго творчасць — адна з найчэрняшых старонак нацыянальнага выяўленчага мастацтва, адзначаная шматлікімі дзяржаўнымі ўзнагародамі, ганаровымі званнямі, а галоўнае — шырым захапленнем і любоўю тысячай гледачоў. Творчая спадчына Георгія Георгіевіча з’яўляецца сапраўдным нацыянальным скарбам і гонарам. Імя вялікага мастака назаўсёды застанеца ў гісторыі краіны і памяці ўдзячных нашчадкаў.

Ю.П. Бондар, У.І. Пракаповіч, М.Р. Баразна, Р.С. Сітніца, І.Я. Міско, Л.Д. Шчамялёў, У.А. Тоўсцік, Л.Н. Гумілеўскі, У.Р. Гусакоў, А.А. Каваленя, А.І. Лакотка

29 кастрычніка 2017 года на 87 годзе пайшоў з жыцця Георгій Георгіевіч ПАПЛАЎСКІ (15.02.1931 — 29.10.2017), знакамiты графік, жывапісец і ілюстратар, народны мастак Беларусі, акадэмік Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, акадэмік Расійскай акадэміі мастацтваў, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусі. Майстар удастоены Міжнароднай прэміі імя Дж. Нэру, сярэбрага медала Акадэміі мастацтваў СССР, залатых медалёў імя Ю. Гагарына, М. Грэкава, дыпламаў і медалёў Ф. Скарыны.

У сваёй творчасці Георгій Паплаўскі зяртаўся да такіх тэм, які гераізм савецкага чалавекка, космас, характасто прыроды і роднага краю. Асабліва вылучаліся яго творы ў станковай і кніжнай графіцы. Яго аўтарству належаць ілюстрацыі да кніг Якуба Коласа, Васіля Быкава, Алеся Адамовіча, Уладзіміра Караткевіча, Аркадзя Куляшова і інш. Кніжная графіка Г.Г. Паплаўскага заваявала шырокую вядомасць і прызнанне ў Беларусі і за яе межамі. Аднак гэты вялікі творца склаўся не толькі як мастак. Георгій Георгіевіч — вядомы педагог, які выхаваў не адно пакаленне таленавітых мастакоў.

Творы Г.Г. Паплаўскага знаходзяцца ў зборах Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусі, Беларускага саюза мастакоў, Дзяржаўнай Траццякоўскай галерэі, а таксама ў прыватных калекцыях Беларусі, Расіі, Украіны, Германіі, Аўстрыі, Швейцарыі, Індыі, ЗША і іншых краін.

Калектыў Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь выказвае шчырыя спачуванні родным і блізім, калегам Георгія Георгіевіча Паплаўскага.

Грамадскае аб’яднанне “Беларускі саюз мастакоў” смуткуе ў сувязі са смерцю ПАПЛАЎСКАГА Георгія Георгіевіча, народнага мастака Беларусі, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусі, акадэміка Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, акадэміка Расійскай Акадэміі мастацтваў, які ўнёс неацэнны ўклад у развіццё і прапаганду беларускага выяўленчага мастацтва. Рада ГА “БСМ” выказвае спачуванне родным і блізім у сувязі з напатакшым іх вялікім горам.

Бронза есці не просіць

Не так даўно на станцыі метро “Плошча Леніна” мне трапіў на вока чалавек, які азіраўся па баках так, нібыта шукаў дапамогі. Ён стаяў побач з вялікім скульптурным партрэтам Леніна работы Анікейчыка. За межнік, на выгляд гадоў 35 — 40, знешнасць не еўрапейская (хутчэй за ўсё хыхар Індастана ці блізкага да яго рэгіёна). Мне падумалася, што зараз ён запытаецца, як праехаць у патрэбны яму пункт горада. Але сустрэўшыся са мной вачыма, ён працягнуў мне смартфон і з лёгкім акцэнтам сказаў: “Сфотографіруйте меня, пожалуйста, рядом с Лениным”. Потым памаўчаў і дадаў “Рядом с товарищем Лениным”. Па тым, з якім сур’ёзным выглядам ён пазіраваў для здымка — нібыта стаяў у каравуле каля Маўзалея — было зразумела, што для яго гэтая дзея не іначай як сакральная.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Гэты эпізод для мяне лішні раз засведчыў: замежнікаў суверэнная Беларусь сярэд іншага вабіць і тым, што тут не перапісваюць гісторыю дзеля палітычнай кан’юнктуры. Ніхто, прынамсі, не робіць замахаў на помнікі правядура Кастрычніцкай рэвалюцыі. Нават “Жалезны Фелікс” стаіць там, дзе яго паставілі ў 1950-я гады. Ды і на “Лініі Сталіна” ёсць бюст Вяроўнага Галоўнакамандуючага часоў Вялікай Айчынай. Такія памяркоўнасць у дачыненні да эпохі, што скончылася, эфектна кантрастуе з агрэсіўным антыкамунізмам шэрагу географічна блізкіх да Беларусі краін. І гэта даспадобы тым людзям, для якіх дэмантаж СССР і роспуск сацыялістычнага лагера не азначае пахаванне камуністычнай ідэі.

У кнізе, прысвечанай посткамуністычнаму Берліну, я бачыў фотаздымак: на пастамеце помніка класікам марксізму, падрыхтаваным да дэмантажу, нехта напісаў белай фарбай: “У наступны раз атрымаецца!” Для людзей з такімі поглядамі (а іх немало) сённяшні Мінск — як Ерусалім ці Мека для вернікаў.

Я памятаю не такія ўжо далёкія гады, калі нашу сталіцу і Беларусь увуголе на хвалі антысавецкай эйфарыі зняважліва называлі “камуністычнай рэзервацыяй”. Сёння, калі надыйшоў час пераасэнсавання Савецкай эпохі з пазіцыі гістарычнага прагматызму і проста здаровага сэнсу, стала зразумела, што мы валодаем сапраўдным скарбам — неразб’ёрскай культурнай спадчынай, у якой увасоблены

не толькі ідэалагічныя і палітычныя рэаліі эпохі, што скончылася ў 1991 годзе, але і супярэчліва гісторыя перамогі і страт, драматызм чалавечых лёсаў, гуманістычныя ідэалы і далёкая ад гуманізму сацыяльная практыка. Мяркую, што ўсе кропкі над “і” і рысачкі над “і” у згаданым перьядзе гісторыі нашай краіны і краіны, якая была нашай, дзядзёцка ставіць не нам, а хіба нашым праўнукам. Між тым, захаваць помнікі савецкага часу варта хцяб д для таго, каб мець перад вачыма ўнікальны гістарычны досвед і зрабіць з яго правільныя высновы.

Я нарадзіўся ў Савецкім Саюзе, складнікам якога была і наша Беларусь. У сваім стаўленні да савецкай гісторыі і рэчаіснасці я прайшоў некалькі стадыяў. Напачатку ўспрымаў я ісціну савецкую міфалогію і бязмежна ганарыўся сваёй вялікай Айчынай. Як пасталеў, стаў задумвацца, якім коштам дасягнута гэта веліч, дзе ў часе сацыяльна пераўтварэнняў правяліся хібы дзяржаўнага ладу, а дзе далася ў знакі адвечная чалавечая натура, змяніць якую на добры лад не дадзена ні філосафам-летуценнікам, ні спрактыкаваным цынікам ад палітыкі. Нездарма ж гавораць, што “дзяржава — гэта жалезныя цуглі для чалавечага эгаізму”. А потым прыйшоў усведамленне, што мінулае не перайначыць, але можна пераадолець у сваёй свядомасці. Для гэтага яно, самае малое, трэба ведаць.

Так што хай стаіць бронзавы Ленін перад Домам ўрада і ў інтэр’еры станцыі метро свайго імя. Бронза есці не просіць.

Драматургія без эпітэту “савецкая”

Скажы мне хто-небудзь гадоў пяць таму, што ў маёй біяграфіі складзецца перьяд, калі я буду раз за разам звяртацца да драматургіі савецкага часу, я толькі пасміхнуўся б, бо за савецкім часам мне здавалася нейкім “дурным густам” чытаць такія п’есы. Сёння я прызнаю — тое было ад неадукаванасці і незнайсства.

Цімафей ІЛЬЕЎСКИ,
рэжысёр-пастаноўшчык Брэсцкага акадэмічнага тэатра драмы:

Тады ўсё савецкае для многіх падавалася фальшывым і вартым пагарды. Зразумела чаму: перакармілі нас тэатральнымі агіткамі, надуманымі літаратурнымі схемамі і пустымі заклікамі. Давалася мне ў маладосці шэсць гадоў прывесці слесарам на заводзе. Ах, як адрознівалася бюракратычная заводская рэальнасць ад ідэалістычнай Гельмануўскай “Прэміі” ці недарэчных “Сталывараў” Генадзі Бокарава...

Сёння мы — тыя, хто застаўся ў савецкіх тэатральных рамках, — з усім славянскім размахам наглядзіліся і наставілі забароненых і недрукаваных калісыі Мрожакаў, Іанэска, Равенхілаў, Мюлераў і іншых, начыталіся новых расійскіх драм. І зразумела стала, што постмалдэрнізм — не самы славянскі жанр сярэд беларусаў, і мат нека не вельмі на вуха нашага глядача клалецца. Выкрышталізавалася простая думка: глядач ходзіць у тэатр не толькі “паржаць” на камедыях, але таксама хоча бачыць і спектаклі пра тэме сённяшняга, пра свае праблемы і надзеі. А “нікчэмная” савецкая драматургія не такая ўжо і плакатная, як падавалася калісыі, і не такая прамалінейная, і не такая простая, калі насамрэд занурыцца ў яе.

Мы ў Брэсце доўга займаліся пошукам сучасных п’ес пра сённяшняга чалавека, разумоючы, як запатрабавана глядачамі гэта тэма. У тэатры пяць гадоў паспяхова ішоў спектакль “Чорны анёл з бэльмыі крываі” Дзіяны Балыка, быў пастаўлены “Ураджай” Паўла Пражко. Абмяркоўваліся, аднак не былі ўзяты ў працу яшчэ некалькі сучасных п’ес. Шчыра кажучы, у цяперашняга аўтара прэваліруюць апатыя, мізантрапія, нігілізм і іншыя атрыбуты нашага

Кастрычніцкая рэвалюцыя, стогадовы юбілей якой выпадае на наступным тыдні, пакінула па сабе незмывальныя следы таксама і ў гісторыі культуры. Савецкай спадчыны, на нашых старонках разважаюць сённяшнія творцы, а таксама журналісты “К”.

часу распаду каштоўнасцей, страты арыенціраў і духоўнай дэградацыі. І вось вам галоўны аргумент у абарону вяршынных п’ес савецкай эпохі: у іх ёсць вера, надзея, любоў, якіх вельмі моцна не хапае ў новай драме.

Так складалася мая кваліра спектакляў у Брэсцкім тэатры драмы: “Мой бедны Марат” Аляксея Арбузава, “Маладая сям’я здыме кватэру” Міхайла Рашчына (у арыгінале — “Муж і жонка здымуць пакой”), “Дарагая Алена Сяргеяўна” Людмілы Разумоўскай і “Старэйшы сын” Аляксандра Вампілава. Мне падаецца, усе гэтыя п’есы — не мойнстрым савецкай драматургіі, а хутчэй — артахуа таго часу. Мэйнстрым, мяркуючы па ўсім, назавуцьдзі алышоў у небыццё: Карняйчук, Шапроў, Пагодзін, Сафронаў... Але засталіся няп’афасныя аўтары, інтарэс да якіх не прападаў і не прападзе. Якія галоўныя тэмы Арбузава, Рашчына, Вампілава? Каханне, вернасць, рэўнасць, выбар, сям’я, сяброўства, здранцятства. Ды пра адвечнае пісалі! Усё ж менавіта ў пошуках гэтых трох асноўных складнікау глядач, які схільны думаць і адчуваць, цягнецца да ваенца тэатральнай касы.

Не забывайма і пра літаратурную вартасць савецкай драматургіі. Сёння ў прасторы мастацтва зашмат невыразных дылетантаў, якія кінудліся “выратаваць” тэатр сваімі тэкстамі, але самі пры гэтым не паспелі

прачытаць ніводнай кнігі па тэорыі драмы. Усё ж раней былі фільтры: літ- і мастацкія саветы, рэдактары выдавецтваў. Надрукаваць п’есу ў той час было куды складаней, чым сёння перамагчы на “Любімаўцы” (фестываль маладой драматургіі — незалежны некамерцыйны праект расійскіх драматургаў — “К”). Але і рэзананс быў усесаюзны!

На мой погляд, тэрмін “савецкая драматургія” такі ж невыразны, як, напрыклад, “драматургія царскай Расіі”. У адным стагоддзі могуць сысціся другародныя творцы і цудоўныя аўтары, чыя творчасць па-за часам. Шэкспір жа таксама быў вялікім драматургам у агіднай, крывавай гістарычнай эпосе. Для аналізу і разумення творчасці савецкіх драматургаў лепш за ўсё забыхаць на слова “савецкі” і чытаць п’есы. Мне падаецца, прайшло дастаткова часу, каб паадзьяляць зрыняты ад пустазелля і паглядзець на калісыі ласкава прынятых Арбузава, Вампілава, Розова з чыстым сэрцам. Яны ж таксама пісалі з чыстым сэрцам пра свой час.

Што тычыцца мяне, я імкнуся ставіць п’есы добрых аўтараў, якія жыві ў няпростую савецкую эпоху, у якой сам жыві і быў “шчаслівы шматразова і разнастайна”, як гаварыў адзін з герояў Валодзіна. Дарэчы, Валодзіна я чамусьці да гэтай пары не ставіў.

Запазычыць прафесіяналізм

Савецкая спадчына... Згадваць пра яе можна бясконца. Калі я скончыў мастацкае вучылішча, тады на недасягальнай вышыні знаходзіліся такія скульптары, які Заір Азгур, Андрэй Бембель, Аляксей Глебаў ды Сяргей Селіханав. Больш карыфееў у гэтым жанры не існавала. Асноўная дзяржаўная замова тады была адзінай — бюст Леніна ці помнік Леніну. І давяралася яна толькі “правераным” народным. Просты скульптар пра такую работу і марыць не мог. Рашэнне завярджалася ў Маскве. Праз маскоўскі мастацкі фонд і бронза прабіралася, і адліўка, бо ліццё Мінск не меў. Вось такія мастацкія рэаліі СССР.

Іван МІСКО,
народны мастак Беларусі:

А беларускую ланініяну ў аснове стварыў Азгур. Ён тут дзірама быў. І зрабіў гэта вельмі таленавіта. Зрэшты, ён і Сталіна, кажучы, мог вылепіць так, што ўсе думалі, нібыта аўтар рабіў правядура ўсіх народаў з натуры. Заір Ісаакавіч быў вялікім майстрам партрэта.

Неаспрэчна, лепшы з мастацкага пункту глядзячым помнік Леніну знаходзіцца ля Дома ўрада. Аўтар — ланінінградзец Машвей Манізер. Калі нас Шу Гумілеўскі зрабіў для Масквы помнік Янку Купале, да нас прыехала вялікая група маскоўскіх архітэктараў ды скульптараў. Сярод іх аказаліся і вучні Манізера. Яны, натуральна, захацелі паглядзець на

работу свайго настаўніка жыводом, былі вельмі ўражаны ўбачаным і сшыліся на адным: ніхто так больш не вылепіць, не ўставіць так удала аб’ём і аб’ём ды не замкнанае будынак з помнікам. Сапраўды, архітэктурная прывязка, комплекснае вырашэнне аб’екта — ідэальныя. Я не краюна палітыку, кажу пра талент мастацкага ўвасаблення.

Я быў у многіх краінах свету, бачыў лепку помнікаў, любаваяўся яе дасканалай пластыкай, майстэрствам скульптара і не надта задумваўся пра палітычнае крэда героя скульптурнай работы. А ў нас ці не век дылетантызму наступае. Культура і мастацтва ўвогуле не церпяць людзей, якіх не маюць дачынення да стваральнай і творчай працы. Што

Камісія для “ленініяны”

На маю думку, усё створанае рукамі чалавечымі (прынамсі, у сферы культуры) трэба захоўваць недзе гадоў дзвесце. А потым ужо нашчадкі разбярэцца, што трэба зберагаць надалей, а ад чаго магчыма і пазбавіцца. На сёння спяшацца “замятаць сляды” прамінулай толькі што эпохі не варта. Балазе, гісторыя дае нам на гэты конт шмат павучальных прыкладаў. Скажам, помнікі антычнага Рыма ў пазнейшыя эпохі знішчаліся, каб саступіць месца новым. Зразумела ж, потым нашчадкам даўлося пра гэта пашкадаваць.

Мікалай ПАГРАНОЎСКІ, мастацтвазнаўца, галоўны захавальнік фондаў Мемарыяльнага музея-майстэрні Заіра Азгура:

Таму я перакананы, што культурную спадчыну савецкай эпохі трэба захоўваць. Хай гэта будзе не пампезны музей, а сціплы, але сваю функцыю ён павінен выконваць. Дзяржава не мусіць шкадаваць адпаведныя сродкі. Можна разлічваць і на прыватных калекцыянераў, якім належыць у гэтай справе спрыяць.

Іншая справа — тыя творы, якія ў музейны будынак не змесцяць-

ца. Сярод узраў манументальнай прапаганды ёсць папраўдзе вартыя творы мастацтва: той жа Ленін у выкананні Манізера перад Домам ураду. Ён ад пачатку быў добра ўпісаны ў асяроддзе і стаў акурат на тое месца, дзе і павінен стаяць. Гэта помнік гісторыі, культуры. У рэшце рэшт — выдатнага злучэння скульптуры і архітэктуры. Не трэба яго чапаць.

Але ёсць і тыя нізкакасныя ўзоры кан’юнктуры, якія сёння выклікаюць у мінакоў хіба іранічную ўсмешку. Ші настолькі абавязковыя яны ў нашай публічнай прасторы — альбо лепей адвесці ім пачэснае месца ў адмысловым парку накішталь літоўскага Грутаса?

Але перш чым адказваць на гэтае пытанне, трэба паставіць іншае: у чый ён кампетэнцыі мае быць вызначэнне каштоўнасці таго ці іншага помніка? Даўно мяркую, што пара стварыць для гэтага адмысловую камісію, уключыць у яе і мастацтвазнаўцаў, і архітэктараў, і культуролагаў з філосафіямі. І менавіта ёй трэба надаць паўнамоцтвы вырашыць лёс твораў савецкай манументальнай прапаганды. Гэта зусім няправільна, калі такое адказнае пытанне вырашае адзін канкрэтны ўзяты чыноўнік.

У савецкай культуры сёння ёсць і зусім іншае, легкадумнае вымярэнне: рэстараны ў стылі “чырвоных куткоў”, афіцьянткі ў чырвоных піянерскіх гальштукх, адміністратары з павязкамі дружнынікаў... Я стаўлюся да гэтага спакойна: калі людзі хочуць гэтым бавіцца, хай паспрабуюць. На грунвальдскім полі штогод збіраюцца “рыцары” з розных краін, там адбываюцца масавыя гэатралізаваныя рэканструкцыйныя бітвы. Некаму, вядома, даводзіцца “гуляць за крыжакоў”. І нікога гэта не абражае.

Як падаецца, грамадства наогул становіцца больш талерантным. За прамінулу пасля распаду СССР чвэрць стагоддзя вырасла новая генерацыя. Маладзё сёння больш рэалістычная — хаця, магчыма, ёй не хапае романтичнага погляду на жыццё, уласцівага папярэдняй эпосе. Думаю, савецкая ідэалогія адыхне ў набыт разам з яе носьбітамі. Аднак пакуль гэтыя людзі жывыя, яны патрабуюць да сябе ўвагі і повагі. Хаця б таму, што многае ў іх жыцці адбылося па-за іх воляй.

Гледзячы на ацалелыя статуі крывавых рымскіх імператараў, мы не думаем пра іх злочыны — хаця і ведаем гісторыю. Нас тыя скульптуры прывабліваюць як помнікі мінуўшчыны. І нікому нават у галаву сёння не прыйдзе іх зруйнаваць.

Гуліверы і ліліпуты

У першую чаргу, трэба заўсёды памятаць, што савецкі праект — гэта праект мадэрнісцкі, дзе мэта мастака — не “лакаваць” рэчаіснасць, не павучаць класова непэўнаўвартасных, не прышчапляць ім марксісцкі каштоўнасці, а будаваць новы свет. Не прыстасоўвацца, не абслугоўваць, не чакаць ушанаванняў, прывілеяў, грошай, а менавіта — тварыць. Не калажыраваць іранічна, не пакорліва фіксаваць рэальнасць, не эстэтычна медытаваць, а экстаэтычна ўспрымаць наваколле, асэнсоўваць, трансфармаваць, ствараць. Без такой устаноўкі існаванне мастацтва і ў мастацтве для мяне бессэнсоўнае.

Андрэй КУДЗІНЕНКА, кінарэжысёр:

Я не буду адхіляцца ў бок разваг пра рэпрэсіі, бесчалавечнасць, перагіны і злчынствы ў дачыненні да дзеячаў савецкай культуры, бо я кажу пра першапачатковую ўстаноўку, пра ідэал. Гэта як ікона, што з’яўляецца рухам да ідэалу, марай пра чалавека, але не самім чалавекам. Можна доўга разважаць пра сярэднявечную інквізіцыю або разбэшчанаць асобных служкаў культуры розных канфесій, але гэта ніяк не адмаўляе ідэю Хрыста, веру ў Яго і само хрысціянскае вучэнне.

мы павінны звычайна на ўзбраенне ды захаваць з савецкай спадчыны, дык гэта прафесійную школу самага высокага ўзроўню. Але гэтая школа не мае на сёння дзяржамоў.

У нас знікла тэматычная карціна. У гарадах хранічна не стае помнікаў. Вось выявы вераб’яў ці гурка ўжо існуюць. А помнікі, скажам, Льву Сапегу — не дачкакацца. У Год навукі гздаваю і пра тое, што многа распрацаваны макет помніка Казіміру Семановічу — збройніку, ваеннаму інжынеру, аднаму з пачынальнікаў ракетнай справы ў Еўропе. Ші ўбачу я яго ўвасабленне на гарадской вуліцы?

Адпаведна, з савецкіх часоў нам сапраўды ёсць што запазчыць. У прыватнасці — вярта тэрмінова распрацаваць тэматычны план манументальнай прапаганды. Вельмі прадуманы план, змест якога быў бы вядомы беларускаму народу.

Яшчэ важна адзначыць, што менавіта мадэрнісцкі чалавек выратаваў свет ад фашызму. Менавіта мадэрнісцкае светаўспрыманне мелі мае дзяды, для якіх уласнае жыццё было жыццём адной супольнай ідэі. Цяпер можна па-рознаму да гэтага ставіцца і ладзіць медыя-вэрхал, але ў параўнанні з намі мадэрністы былі сапраўднымі волатамі духу. Варта паглядзець цудоўны па форме фільм “Дзюнкерк”, каб зразумець сказанае мной вышэй. Ні рацыянальны чалавек ліберальнага капіталізму, ні ўніверсальны постіндустрыяльны грамадзянін не здзейснілі б тое, што зрабілі героі фільмаў “Дваццаць дзён без вайны”, “Беларускі вакзал”, “Я родам з дзішніства” (для прыкладу я спецыяльна выбраў не ўра-патрыятычнае кіно, а стужкі, якія пры савецкай культуры самі ў гэтую культуру трапілі з вялікімі праблемамі).

Варта пачытаць, як Клімаў і Шапцішка гадамі жылі надгаладз, але не згаджаліся на кан’юнктурныя праекты. А пасля адкрыць інтэр’ю ільсінянага маскоўскага прадзюсара — быццам з “окон РОСТА” Маякоўскага — які нам, мінскім абарыгенам, загружае, як “памяць” пад сябе кінапакаленне “новых шіх” у Расіі, пра нейкую прадзюсарскую базу “Афрыка”, куды ўносяць нязручныя прадзюсарам аўтараў, каб перакрыць ім шляхі для любой працы, і як амбіцыйныя маладыя творцы нізкапаклоннічаюць, каб іх з гэтай базы выдалілі. Пры зна-

ёмстве менавіта з такой, а не савецкай, культурай “рука цягнецца да пісталета”...

У пачатку 1990-х нам распаўядалі казкі пра кінарынак, камерцыйнае кіно, прадзюсарскі палыход... Цяпер, як і ў савецкі час, дзяржава ва ўсім былым СССР — галоўны інвестар кінамагарафа, толькі ключавой фігурай кінапрацэсу стаў ужо не рожысёр, а псеўдапрадзюсар з савецкіх карыкатур, які корміцца з дзяржаўнай кішэні, “адкатвае” сабе і змоўчыткам да паловы бюджэту фільма і чамусьці лісліва распаўядае ім жа набытай прэсе аб тым, што трэба гледачу.

Усё пазнаецца ў параўнанні. Што было ў савецкай культуры — і хто і якія часы прыйшлі на змену. Гулівер і ліліпуты. Эйзенштэйн, Пудоўкін, Козінцаў, Даўжэнка, Барнет, Ром і іншыя — людзі бліскучай адукацыі, якія амаль сто гадоў таму стаялі ў авангардзе сусветнага кіно.

Чаплін, які захапляўся “Сімфоніяй Данбаса”...

Лелуш, які ў сярэдзіне 1950-х едзе не ў Галівуд, а на здымачную пліцоўку фільма “Ляшчкі жураўлі”...

Берталучы, які сваё “XX стагоддзе” паказвае ў першую чаргу менавіта савецкім рэжысёрам...

Копала, які перад здымкамі кожнага фільма глядзіць “Кастрычнік”...

Ларс фон Трыер, які прысвятчае кіно Таркоўскаму...

Таркоўскі, дарэчы, называў сябе так: “я — рыба глыбакаводная”...

Вось куды трэба імкнуцца і што рабіць з савецкай культурай. Гэта нам, фэйсбучным людзям, “вадамеркам”, якія лянвіва слізгаюць па люстраной роўнядзі, што адлюстроўвае неба (з-за чаго мы памылкова ўспрымаем сябе птушкамі ў палёце) — нырнуць углыб, стаць больш складанымі, “глыбакаводнымі”, не пераймаць гатовыя канструкцый звонку, а ствараць свае светлы. Стаць мадэрністамі.

Паранены “Аўрорай”

Усё, што я напішу, хтосьці ўжо напісаў. Але хочацца ад свайго імя. Нашчадкам, так бы мовіць, на навуку. Я вырас у Савецкім Саюзе, але ніколі не быў прыхільнікам савецкага сацыялізму, калі словы не супадаюць з думкамі, а тым больш — са справамі. Акцыбрацтва свайго не памятаю, хоць значок-зорачку з маленькім, але ўжо Леніным можна прыжаданні адшукаць сярод маіх патрэбных у гаспадарцы жалезак. А вось піянерскае дзяцінства — нібы і цяпер перад вачыма. З яго і пачаўся мой маўклівы супраціў. Маўчаў не я адзін, маўчала амаль уся краіна. Таго, хто спрабаваў гаварыць, што думае, доўга і ўпарта лавчылі.

Яўген РАГІН

Піянерскую прысягу, перад тым, як прачытаць яе перад помнікам Леніну, загадалі напісаць ад рукі і ўпрыгожыць. Я напісаў і ўпрыгожыў. Засмуцаў толькі сэнс апошняй фразы “Заўжды гатовы!” Да чаго? Старэйшыя таварышы патлумачылі: “Да самаахвяравання”. Я зразумеў, што калі-небудзь прыйдзецца развітвацца з жыццём па загадзе. Стала страшна. Канчаткова мяне дабіла пытанне піянерважатай: “Рагін, ты каго больш любіш, маці ці Радзіму?” Адказ я ведаў, але ён быў антысавецкім, таму праўды ён не выдаў. Старэйшыя таварышы насцярожыліся. І каб знішчыць мне парасткі дысідэнцтва, мяне штогод прымушвалі выступаць на школьных конкурсах чытальнікаў, прымеркаваным да дня нараджэння Уладзіміра Ільча Леніна. І я штогод штоосьці “выразна” мармытаў са сцены актавай залы (верш прачытаць — не з жыццём развітацца). У мяне захаваўся стос неглагіх кніг са стандартным надпісам “Пераможцу конкурсу чытальнікаў...” І радка не памятаю з тых прачытаных мною са сцены “палымяных” вершаў. Ці не таму менавіта тады я пачаў прывычайвацца да сапраўднай лірыкі? “Шасцідзясятнік” ўзялі мой розум у шчаслівы палон. І першым сярод першых быў Уладзімір Высоцкі, які скарыў не голасам і рытмам, а словам, вобразам, метафарай. Дзе толькі я не запіваў яго на сваю бабінную “Камету”: і ў блатных, і ў інтэлігенту. Дарэчы, і Міхаіл Жванецкі напрыканцы 70-х мінулага стагоддзя “хадзіў” толькі на магнітафонныя плёнкі. А Аляксандр Салжаніцын з Міхаілам Булгаковым — толькі ў перадукоўках пад капірку ці ў “самвыдатаўскіх” часопісах. Гэта быў час

спасціжэння Літаратуры і Праўды, якая ніякім чынам не супадала з праўдай тагачаснай, афіцыйнай. Аднак дзякую савецкай дзяржаве за тое, што ў якасці супраціву ёй на бязмежных абсягах СССР нараджалася сапраўдная пазія і проза, забароненая, але жыццяздольная і жыццесцвярдзальная.

Газеты і тэлеканалы распаўядалі пра няўхільнае развіццё сацыялізму з “чалавечым абліччам”. А паліцы крамаў заставалі напалуўстымі. Усё даставалася з-пад прылаўка. І панавай эканомікай кіраваў больш любіш, маці ці Радзіму? Адказ я ведаў, але ён быў антысавецкім, таму праўды ён не выдаў. Старэйшыя таварышы насцярожыліся. І каб знішчыць мне парасткі дысідэнцтва, мяне штогод прымушвалі выступаць на школьных конкурсах чытальнікаў, прымеркаваным да дня нараджэння Уладзіміра Ільча Леніна. І я штогод штоосьці “выразна” мармытаў са сцены актавай залы (верш прачытаць — не з жыццём развітацца). У мяне захаваўся стос неглагіх кніг са стандартным надпісам “Пераможцу конкурсу чытальнікаў...” І радка не памятаю з тых прачытаных мною са сцены “палымяных” вершаў. Ці не таму менавіта тады я пачаў прывычайвацца да сапраўднай лірыкі? “Шасцідзясятнік” ўзялі мой розум у шчаслівы палон. І першым сярод першых быў Уладзімір Высоцкі, які скарыў не голасам і рытмам, а словам, вобразам, метафарай. Дзе толькі я не запіваў яго на сваю бабінную “Камету”: і ў блатных, і ў інтэлігенту. Дарэчы, і Міхаіл Жванецкі напрыканцы 70-х мінулага стагоддзя “хадзіў” толькі на магнітафонныя плёнкі. А Аляксандр Салжаніцын з Міхаілам Булгаковым — толькі ў перадукоўках пад капірку ці ў “самвыдатаўскіх” часопісах. Гэта быў час

Яшчэ адным супрацівам савецкасці стала для мяне рок-музыка. Яе таксама імкнуліся забараніць і знішчыць, але ці можна выкараціць чалавечую радасць ад таго, што ты — малады, поўны моцы, а над галавой бязмежнае неба колеру жыццёвых джынсаў? Імкнуся жыць у гэтым рытме і цяпер. Цяжка, але неабходна.

“Хоць ты пажывеш”, — казала бабуля маёй маці. “Хоць ты пажывеш”, — казала маці мне. Я сваім сынам нікога не казаву.

Алег КЛІМАЎ

ДА ЧАГО ПРыводзяць МАРЫ

— Усе твае інастасі можна было б аб'яднаць адным словазлучэннем — “прафесійны фрылансер”.

— Так, я працую па дагаворах у розных сферах. Перш за ўсё, я аўтар інтэрв'ю. Потым — дзіджэй, арганізатар культурна-адукацыйных імпрэзаў; пачалося ўсё з забаўляльных праграм, якія паступова трансфармаваліся ў нешта большае. Растлумачу на прыкладзе. Перад стартама новага сезону серыяла “Твін Пікс” наша творчая група арандавала пляцоўку і з дапамогай дэкарацый, зробленых сваімі рукамі, узняла атмасферу містычнага амерыканскага горада. У ім на сцэне бара “Хата пры дарозе” выступілі я і мой дзіджэй-напарнік Scarlett, электронны праект Clara Venus і саксафаніст Фрыд Самотны. Але яшчэ за тыдзень да вечарыні мы разам з сяброўскай кавярняй правялі спецыяльную акцыю, падчас якой прыхільнікі серыяла маглі замовіць “па-д'ябальску сакрэтную сэг” і атрымаць кавалак смачнага вішнёвага пірага, кубак чорнай кавы і ўлетку аб вышукі Лоры Палмер. Гэта значыць, мы прапанавалі гараджанам квэст, удзел у якім мог прыняць кожны ахвотны, уключаючы тых, хто нават не збіраўся на касцюмаваную вечарынку.

Зараз мы рыхтуем першую частку дванаццацігадзімнага мерапрыемства “Кіберпанк, які мы заслужылі”. Яно будзе складацца з “жывых” выступоў музыкантаў, шок-тэрапеўтычных лекцый, выставы і шмат чаго іншага. Выкарыстоўваем усе даступныя сродкі, каб распавесці, як спраўляцца са змрочнай будучыняй, што была апісаная аўтарамі кнігі ў 1980-х.

— Гэтыя праекты праходзілі толькі ў Мінску?

— У тым маштабе, пра які я кажу, так. У Берліне ў мяне былі серыі тэматычных вечарынак без дэкарацый. Мы — не камерсанты, не адэпты шоу-бізнесу. Праекты робяцца рукамі энтузіястаў — тых, хто іх задумвае, пры падтрымцы тых, хто на іх прыходзіць. Гэтыя людзі ўкладваюць у арганізацыю ўласныя рэсурсы — перш за ўсё, матэрыялы і час. Нам дапамагаюць валанцёры, уладальнікі пляцовак могуць падтрымаць насустрач у плане кошту арэнды.

— Па колькасці наведвальнікаў праекты досыць нізкія, малалікія?

— Яны нішавыя толькі ў тым сэнсе, што ў нас ёсць выразна выяўлены музычны туст, і мы яго прышчап-

3 размовы з ёй высветлілася, што не толькі Максім Івашын, інтэрв'ю з якім было апублікавана ў “К” № 42 за гэты год, паспяхова сумяшчае журналісцкае пакліканне з музычным. Праўда, геранія наша пакуль не выступае “жыўцом” разам са сваім калектывам, а як дзіджэй круціць улюбёныя кампазіцыі ў клубах. Канцэртныя сэты на перапоўненых стадыёнах у яе, спадзяемся, наперадзе. Пакуль жа ў актыве — гутаркі з сусветнымі знакамітасцямі, арганізацыя атмасферных культурных імпрэзаў і многае іншае. “Дзяўчынай з нашага двара” стала Людміла ПАГОДЗІНА.

Сваё пасланне праз чужыя песні

“Прафесійны фрылансер” калі-небудзь яшчэ спяе

Даведка

Людміла ПАГОДЗІНА. Нарадзілася ў Капусціным Яры (Астраханская вобласць, Расія). Скончыла мінскі Інстытут парламентарызму і прадырмальніцтва па спецыяльнасці “Журналістыка”. Яе матэрыялы выходзілі больш, чым у трыццаці выданнях пяці краін. Дзіджэй, пісьменнік, журналіст, фатограф, арганізатар культурных праектаў.

ляем. І калі мы пачыналі з клубаў, то цяпер асвойваем вялікія пляцоўкі — на шчасце, горад прыйшоў да таго, каб перадаваць спусцелья завалдскія цэхі пад

хоўвай Мінск дзіўным”. Калі ты маеш на ўвазе беларускую мову ці сімваліку, то самы натуральны спосаб — працаваць з імі з дапамогай музыкантаў,

нентна актуальным тэмам. Пры гэтым карыстаемся шырокім выбарам сродкаў выяўлення, і мова — адзін з іх. Мне заўсёды падабалася “круціць” запісы айчынных выканаўцаў на вечарынах у Берліне ці Вільні.

— Да дзіджэйгу ты ўпершыню звярнулася ў Мінску?

— У Берліне. Мой нямецкі прыяцель дзіджэй з плятак у берлінскім бары і прапанаваў мне самой паставіць пару песень з айпо-

лася ўсё арганізоўваць... Прыязджаю, дапусцім, на кінафестываль, праз прэс-агентаў падаю заяўкі і чакаю выніку. Калі краіна, выданне якой я прадстаўляю, купілае фільм для пракату, то шанцы на атрыманне жаданага інтэрв'ю ўзрастаюць. Яны вялікія і ў тым выпадку, калі чамусьці нейкую стужку ніхто з пракатчыкаў не набыў, нягледзячы на тое, што над ёй працавалі

— Да каго з “зорак” ніяк не дабыраешся?

— Хачелася б пагаварыць з Мэрылінам Мэнсанам. Паколькі ён яшчэ і мастак, у мяне была дамоўленасць з яго арт-менеджарам пра тое, што нас пазнаёмяць на выставе ў Грэцыі. Але незадоўга да майго вылету той менеджар напісаў, што пасвабодзіўся са сваім падапечным і, адпаведна, выстава і інтэрв'ю сарваліся.

Або Ігі Поп. У мяне трапяткое да яго стаўленне, мне здаецца, што гэта мой сябар, разлучаны са мной у дзяцінстве. Я была на яго нядаўнім выступе ў Маскве і вырашыла падарыць яму майку з тэгам нашых вечарынак, на якой я трымаю чэрап. (Гэта выключна экзістэнцыйная выява, якую доўга не прызнавала мая мама.)

Пасля канцэрта мне ўдалося ўручыць майку тэхніку Ігі з просьбай перадаць яе па прызначэнні. Ён, разгледзеўшы яе, ухвальна заківаў галавой. Паглядзім, ці ўсплыве гэтая майка ў будучыні!

— Ці няма задумкі напісаць кнігу пра сутыкненні і несутыкненні са знакамітасцямі?

— Пару гадоў таму ў саўдзельстве з Андрэем Дзічэнкам выйшла “100 легенд рок-музыкі”, складзеныя з фактычнага матэрыялу. У кнізе-альманаху “Кабінет. Карціны свету VI” выйшла інтэрв'ю на трыццаці ста-

ронак з вядомым дзеячам культуры і контркультуры Джэнісам Пі-Орыджам (для мяне ён шмат у чым гуру). І я спраўды думаю над тым, як пераклазаць ўсе свае прыгоды — у стылі гонза-журналістыкі ці мастацкага апавядання. Акрамя гэтага, наспявае кніга самых актуальных інтэрв'ю з маіх аб'ёмных архіваў.

— Ты ўжо столькі гадоў натхніна займаешся папулярызатыйнай чужой музыкі. А ці не ўзнікала ў цябе жаданне пачаць рабіць сваю? Ты больш, наколькі я ведаю, ты скончыла музычную школу па класе фартэпіяна.

— Па вялікім сакрэце прызнаюся: я пра гэта думаю! Тэхнічна магу спяваць, мне гэта падабаецца, магу напісаць тэкст, але для таго, каб сфарміраваць гурт, патрэбна музыка, а часу заняцця ёй сур'ёзна не было. І калі я адчую, што ў мяне ёсць усё неабходнае, тады...

— І ўва што гэта выль-еца?

— Вядома, у дзячычы супергурт! (Смеіцца.) Але пакуль, каб данесці сваё пасланне гэтаму свету, я вымушана выкарыстоўваць чужыя песні.

да. А ў 2011-м я ўжо сама шчыльна ўстала за дзіджэйскі пультаў — пасля таго, як мінскі клуб “Графіці” пачаў серыю вечарынак, на якіх журналісты круцілі сваю ўлюбёную музыку.

ЯК ДАСТАЦЬ “ЗОРКУ”

— Першае, што я раблю, калі саджуся ў самалёт у мінскім аэрапорце, — вывучаю “бартавы часопіс” беларускіх авіяліній. І шукаю я ў ім спачатку матэрыялы, падпісаныя імем тваім. Добра ўладкавалася: пішаш, а цябе бясплатна дастаўляюць туды, куды захочаш...

— Усё не так. Восем гадоў я з'яўляюся пазаштатным аўтарам часопіса, але гэта не дае мне ніякіх льгот у плане пералётаў. Цяпер, у сілу занятасці, пішу для яго менш — у асноўным, калонкі і інтэрв'ю.

— Ты зрабіла масу гутарак з сусветнымі “зоркамі” сучаснай культуры. Як удалася выйсці на вяр-судз-моўцаў?

— Мяне цікавіць у людзях не папулярнасць, а іх матывы і дасягненні. Я бяру інтэрв'ю ў цікавых персанажаў — хтосьці з іх вельмі знакаміты, хтосьці не вельмі. А як удава-

цікавыя людзі. Напрыклад, сустрэчы з Кіліянам Мэрфі, які сыграў у фільме “Пекла” і серыяле “Вострыя брылі”, я чакала дзесяць гадоў!

У выпадку з музыкантамі інтэрв'ю адбываецца праз арганізатараў канцэртаў або з дазволу менеджараў артыстаў, часам — па дамоўленасці з самімі імі. Галоўнае разумець, у каго трэба пытацца. Дапамагае павуцінне знаёмстваў: удзельнікі аднаго гурта ведаюць удзельнікаў іншага, тур-менеджары пераходзяць з гурта ў гурт, музыканты працуюць з мастакамі — так у мяне з'яўляецца магчымасць пісаць яшчэ і пра мастакоў.

— Такім чынам, атры-мала “дабро” на размову і ў дарогу?

— Калі інтэрв'ю пацвердзілі, я гатовая на подзвігі. Ва ўсіх астатніх падарожжаў выбіраю гарады, у якіх жывуць знаёмыя і сябры, што дапамагае мінімізаваць выдаткі на працы-ванне. План майго ідэальнага падарожжа ўлічвае фінансавыя магчымасці плюс магчымасць трапіць на фестываль і зрабіць інтэрв'ю.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ /
Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

Постдакументальная праўда Юліі Шатун

Канкурсантка “Лістапада” — пра сваё кіно, прыхільнасці і глабальную размову лакальнага фільма

Юлія ШАТУН — маладая рэжысёрка, поўнаметражны дэбют якой “Заўтра” быў адабраны ў нацыянальны і міжнародны конкурсы “Маладосць на маршы” мінскага фестывалю “Лістапад”. Ужо само па сабе гэта можна назваць несумненным поспехам — як і вялікай інтрыгай. Незалежна ад таго, якім чынам размяркуюцца ўзнагароды форуму, “К” вырашыла даведацца, хто ж з’яўляецца прэтэндэнтам на адкрыццё года ў беларускім кіно і што рыхтуе нам “Заўтра”.

“Заўтра” — тая стужка-настрой, якая выкрывае паўсядзёнасць звычайнага чалавека. Як выглядае яго хатні побыт, экстэр’еры родных вуліц, якія памкненні ў пакалення сярэдняга веку, чым яно жыве. Сюжэт стужкі немудрагелісты. Былы настаўнік англійскай з маленькага горада раскідвае рэкламныя ўлёткі па паштовых скрынях. У яго ёсць жонка, сын, які вучыцца ў Мінску, няскончаны рамонт і святочны латарэйны білет. Пры ўсёй нескладанай фабуле, фільм выходзіць на адлюстраванне ментальнага стану сучаснага грамадства на парозе 2018 года. Прычым “Заўтра” — гэта траплянне не проста ў “балавыя” кропкі свядомасці беларусаў, гэта партрэт дарослага пакалення постсавецкай ды нават еўрапейскай прасторы, усходняй яе часткі — дакладна. “Што будзе заўтра?” — мяркую, на гэтае пытанне грамадзяне многіх краін не могуць даць ясны адказ.

У стужцы шмат агульных і сярэдніх планаў, шмат назіранняў за атачэннем, асяродкам — і менавіта з пытання пра абраную манеру здымак і пачалася наша размова з аўтаркай.

НАБЛІЗІЦА ДА РЕАЛЬНАСЦІ

— Юлія, ваша карціна мяне адразу ўразіла інтанацыйнай манерай. У ёй дамніюць сярэднія і далнія планы, што выклікае параўнанне з многімі сучаснымі кінематографіямі, у прыватнасці — “новай хваляй” румынскага кіно. Гэта быў ваш свядомы ход ці вы абіралі такія планы таму, што здымкі адбываліся ў рэальных інтэр’ерах і экстэр’ерах, і большага вы не маглі сабе дазволіць?

— Я таксама задавала сабе гэта пытанне: каб мела іншыя магчымасці здымаць гэтакі кіно, ці зрабіла б па-іншаму? У мяне сапраўды былі тэхнічныя абмежаванні. З другога боку, стужка патрабуе менавіта такой формы падачы. Калі, да прыкладу, яна ўтрымлівала б больш буйных планаў, кліпавых стыкаў, — тое выглядала б штучна. Маё галоўнае памкненне ў “Заўтра” было як мага гранічна наблізіцца да рэальнасці. Мяркую, многія аўтары сучаснага кінематографа сёння імкнуцца да адыходу ад традыцыйнай кінамовы з яе класічнымі правіламі мантажу. Мне асабліва не блізка фільмы з “вылізанымі” пастановачнымі кадрамі і дарагой колеракарэкцыяй.

— Крысціян Мундзью і Крысці Пуу, напэўна, сярэд вельмі любімых рэжысёраў?

— Мне яны падабаюцца, але адзін з маіх любімых аўтараў на дадзены момант — Акі Каўрысмякі. Хаця мы з ім не вельмі падобныя.

— Ваш фільм — амаль дакументальная фіксацыя з дастаткова ўмоўнай гісторыяй. Чалавек выйграе ў латарыю і едзе на прыз у Мінск... Я сказала б, што адным з персанажаў пры такім “разраджаным павятры” падзей становіцца акурат аспрадак — камера фіксуе шмат відарысаў,

можна сказаць, “разглядае” атачэнне. Наколькі вы свядома падыходзілі да такога рапшэня?

— Гісторыя простая і лаканічная, згодная. Але справа ў тым, што тут ёсць адзін істотны момант. Калі я пісала сцэнарыі, то шмат разважала над тым, як выглядае, чым з’яўляецца ў часовай прасторы звычайнае жыццё чалавека. Прызнаемся, звычайна яно не падобнае да фільмаў з дынамічным сюжэтам, калі кожны дваццаць хвілін штосьці адбываецца. Чалавек у сваёй будзённасці доўга едзе ў метро, доўга ідзе па вуліцы, доўга сядзіць у чарзе... Сюжэту там зусім вобмаль, а вось гэтага — асяродку, экстэр’ераў, інтэр’ераў, як вы кажаце, — дастаткова. Мне і хацелася, каб мой фільм набліжаўся да такога нудотнага, звычайнага жыцця. Карціла стварыць менавіта яго “кавалак”, а не, умоўна кажучы, “кароткі змест”.

АРТ-МЕНЕДЖАР З УХІЛАМ У КІНО

— Як вы ўвогуле прыйшлі ў кіно? Вы — выпускніца, наколькі ведаю, БДУКІМ па спецыяльнасці “прыкладная культуралогія”. І вось раптам — такі паварот...

— Па шчырасці, мой шлях у кіно распачаўся з паступлення на ўніверсітэт і самастойнага жыцця ў Мінску. Як так здарылася? Проста я патрапіла ў тую прастору, якая дала масу магчымасцей знаёмства з аўтарскім кіно. Я родам з Мазыра. Рэпертуар кінатэатраў у нас у горадзе даволі традыцыйны — блокбастары, вядомыя “кінахіты”. А калі я прыехала ў Мінск, то проста нарадавацца не магла разнастайным кінапрапановам: гэта, вядома, “Лістапад”, Дні кіно розных краін, іншыя публічныя паказы ды фестывалі. Знаёмства з іншым кіно і аўтарамі мяне зачаравала. Плюс навучанне ва ўніверсітэце ўключала і прадмет “Гісторыя кіно”. Усё паступова складалася так, што кіно стала маім сур’ёзным захапленнем. Ды нават мае курсавыя і дыпломная былі прысвечаныя гэтай тэме.

— І якую тэму мела ваша дыпломная праца?

— “Кінафестываль як аб’ект арт-менеджменту”. Паколькі мая спецыяльнасць “Прыкладная культуралогія”, ды яшчэ я скончыла магістратуру па кірунку “Арт-менеджмент”, у нашых даследаваннях істотную частку займае практычны досвед. У ма-

Дарэчы

6 ФАКТАЎ ПРА ЮЛІЮ ШАТУН:

1. Яе бацькі па прафесіі — перакладчыкі.
2. Юлія скончыла музычную школу па класе віяланчэлі.
3. Гэта пятая кінапраца рэжысёркі. Да поўнаметражнага “Заўтра” былі чатыры кароткаметражныя фільмы.
4. З беларускіх рэжысёраў “новай хвалі” Юлія вылучае фільмы Мікіты Лаўрэцкага.
5. Працуе SMM-менеджарам у дыджытал-агенцтве.
6. Фільм Юліі зняты за ўласныя грошы. Самыя вялікія выдаткі — білеты ў Мінск з Мазыра. Здымачную каманду ў асобах бацькоў рэжысёркі карміла бабуля, рахунак у рэстаране аплаціў бацька.

ім выпадку — гэта была праца на Мінскім юрэйскім кінафестывалі. Яго арганізацыйную, менеджарскую схему я і даследавала.

ЯНЫ АСАБЛІВА І НЕ СУПРАЦІУЛЯЛІСЯ

— Напэўна, гэты досвед менеджара вам прыдаўся, калі вы ўтварвалі вельмі бацькоў сыграць у фільме. Бо ў вас там залезілі чыны і цэлы сямейны падрод: тата, мама, брат.

— Я сваіх блізкіх проста паставіла перад фактам, што яны будуць здымацца ў маёй карціне. Ды, зразумела, у той час ніхто не думаў пра тое, што стужка будзе з’яўляцца на фестывалі. Але гэта адбылося. Бацькі ведаюць пра маё захапленне кіно: у мяне ўжо была на той час кароткаметражка з удзелам бабулі ды іншых працаў. Таму яны асабліва і не супраціўляліся.

— Магу адзначыць, што ваш бацька выдатна справіўся з роляй: ён выглядае ў кадры надзвычай арганічна. Ці ставілі вы яму пэўную звышзадачу?

— Дзякуй, я перадам тату. Супрацоўніцтва адбывалася так. У дзень перад здымкамі я адправіла бацькам сцэнарыі. А потым,

— Менавіта так. Мне хацелася дабаўці ў гэты кіно рэальнасць. Тое, што атрымалася, напэўна, можна аднесці да постдакументальнасці. Мне падаецца, што яна мае дадатковую вартасць у параўнанні з “чыстым” пастановачным кіно.

СТРАХ ЧАЛAVEKA БЫЦЬ ШЧАСЛІВЫМ

— Самае цікавае, што гэтай, здавалася б, павольнай фіксацыяй паўсядзёнасці вам удалося схопіць настрой простых людзей не толькі Беларусі. Я пра адчуванне няпэўнасці, бо прадказваць будучыню проста немагчыма. Прызнаецца, вы здымалі пра нас? Ці кіраваліся ўніверсальнымі праблемамі сучаснага грамадства?

— Мне падаецца, што падобнае адбываецца часта: людзі жывуць у адным часе і адчуваюць настрой іншага чалавека, нават калі ён жыве ў іншай кропцы свету. Асабліва тое актуальна цяпер, у часы глабалізацыі, калі мы глядзім аднолькавыя фільмы, бачым адны і тыя ж навіны, носім адзёны адных і тых жа брандаў, чытаем аднолькавыя кнігі... Творцы нярэдка рэфлектуюць на падобныя рэчы, нават не ведаючы адзін аднаго. Да прыкладу, мяне нядаўна ўразіла стужка, рэжысёр якой — з Турцыі. Здавалася, што ў нас агульнае? Аднак праблемы, узнятыя ў ёй, аказаліся блізкімі, карціна закранула. Мне падаецца вельмі знакавай тэндэнцыяй, калі лакальныя гісторыі выходзяць на глабальны ўзровень.

Што датычыцца майго фільма — гэта, у тым ліку, і мае рэфлексіі наконт таго, што бачу навакол, маю адчуванне свету. Аднак у цэлым — гэта гісторыя пра чалавека і яго жыццё, пра страх быць шчаслівым і адначасова прагненне гэтага шчасця недзе за паваротам.

— Кожны рэжысёр працуе са сваёй тэмай: у кагосьці гэта сны, у кагосьці — мінулае. Вы ж бераце “тут і цяпер” і імкнецеся яго “схапіць” на ментальным узроўні. Аднак у адрозненне ад маляўнічых калег, якім блізка гэты фокус, вы не пабавіліся расправесці гісторыю пра страх і надзею пакалення вельмі бацькоў.

— Сапраўды, мяне трохі бянтэжыць, чаму маладыя рэжысёры здымаюць усё больш пра сваё пакаленне і яго праблемы. Напэўна таму, што гэта бліжэй і прасцей. Аднак людзі жывуць не толькі ў Мінску, і ім можа быць значна больш за сорак, але іх свет не менш цікавы, чым трыццаці і пашукі маладых. Мне падалося, што гэты заўважны перагін у бок сталіцы з’яўляецца збалансаваным гісторыяй пра людзей з перыферыі. Тым больш, што я сама з Мазыра, і многія комплексы правінцыйнага чалавека мне знаёмыя. Ды і калі заглябіцца, мой фільм не толькі пра сталае пакаленне, але і пра мяне таксама. Проста я абрала такі шлях гэта расправесці.

— Для вас была важная, умоўна кажучы, дакладнасць сітуацыі?

Ад вёскі Бездзеж у памяці застаўся не толькі экспазіцыйны фартушок, зграбны музей ды шчодры падворак, але і яркія выступленні народнага ансамбля народнай песні і музыкі “Сваякі” мясцовага СДК. Хлопцы сваю справу ведаюць цудоўна, траюць так, што лобoga ў скокі зацягнуць. А ўсё таму, што рэпертуар адмысловы, свой — на тутэйшым матэрыяле. І ўвогуле, годна “збіты” рэпертуар для лобoga калектыву — справа найпершая.

Брэстчына: выязное пасяджэнне рэспубліканскага савета па пытаннях клубнай дзейнасці і народнай творчасці

(Заканчэнне. Пачатак — у № 43 “К”).

На маім вяку выязное пасяджэнне рэспубліканскага савета па пытаннях клубнай дзейнасці і народнай творчасці ўпершыню ладзілася цягам трох дзён, два з якіх прыпалі на выхадныя. Прымаючы гасцей, дырэктарка Брэсцкага абласнога грамадска-культурнага цэнтра Святлана Каржук патлумачыла сітуацыю так: “Паглядзець трэба ўсё без спешкі, каб карысьць была!” Ніхто і не аспрэчваў. А паглядзець было на што.

Яўген РАГІН, Мінск — Іванаўскі — Драгічынскі — Маларыцкі раёны — Бяроза — Брэст — Мінск / Фота аўтара

І луста грачанага хлеба...

Калі свята — для кожнага

Вось і народны тэатр Аіда Драгічынскага гарадскога дома культуры знаходзіцца ў пошуках менавіта свайго драматычнага матэрыялу. А з гэтым ці не ва ўсіх, нават прафесійных тэатрах — вялікія праблемы. І справа не толькі ў хранічнай нястачы беларускамоўных т’есаў. Забаўляльнае, як падаецца, не павінна замінаць у рэпертуары разумнаму. Тым больш, што ўмовы для працы тэатральнага ды іншых клубных фарміраванняў у Драгічынне — самыя спрыяльныя. Выконваючая абавязкі дырэктара ГДК Таццяна Худобіч распавяла нам, што ўстанова — грунтоўна адрамантавана і разам з фантанам уяўляе ці не галоўны архітэктурны ансамбль раённага цэнтра. Аднак цэласную знешнюю форму заўжды вызначае ўнутраны глыбінны змест. Словам, ёсць над чым працаваць.

ЖАНЧЫНА-БРЭНД

Сцепаіда... Так у Маларыцэ завуць Сцепаіду Аляксееўну Сцепаіну. Як пастаянна аглядальнік рэдакцыйнай пошты бяру на сябе смеласць сцвярджаць, што гэтая 82-гадовая ткачыха — адзін з топавых герояў старонак “К”, прысвечаных рэгіянальнай культуры і ў прыватнасці — яе народна-традыцыйнаму кірунку развіцця. Дык вось, у тую суботу куды б я не пайшоў у цэнтры Маларыц, я нязменна сустракаўся са Сцепаідай Аляксееўнай. Справа ў тым, што горад ладзіў у той дзень аж дзве доўгія буйныя акцыі: закрыццё абласнога пленэру разбіроўку пра дрэве і заключны канцэрт удзельнікаў абласнога тура XII Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур. Назаўва гэта шчаслівым збегам абставін для сябраў савета. У мяне ж была цудоўная магчымасць высветліць, для каго канкрэтна ладзіцца гэтыя свята: для жыхароў Маларыц, для гасцей ці для першых і другіх разам?

МЫ ПАВІННЫ ВЕДАЦЬ ГЕРОЯЎ

Тут важна вось што адзначыць. Мы мала пішам пра асобна ўзятых работнікаў культуры. Дый самі яны ніяк не жадаюць піярыць сябе. Ну ў якой раённай установе культуры, да прыкладу, вы бачылі галерэю партрэтаў лепшых клубнікаў ці бібліятэкараў? Я з такой сутыкнуўся калісьці толькі ў Шклоўскім ГДК. Праблема? Так! Савет, на мой погляд, павінен разабрацца і з гэтым пытаннем. Асобы — таксама брэнды. Кіраўнік савета Алег Хмялькоў не раз казаў і пра

тое, што пад строгаю рэвізію павінны падпаці нашы шматлікія фестывалі рознага ўзроўню. Маўляў, для каго яны ладзяцца, калі пра мерапрыемства з задавальненнем згадваюць не мясцовыя жыхары, а госці, што прыехалі на “поўны пансіён”? Дык вось, у Маларыцэ свята было створана для ўсіх. Гэта адчувалася і на вуліцах, і ў шматлікіх крамах: “Частаваліся дранікамі?” — “Так! Смаката!” — “Вы пойдзеце на канцэрт?” — “Канешне!” — “Ці хлопцы ў зале месцаў?” — “Трэба займаць раней!” І ўсё вы-

7

8

9

10

11

12

На здымках:

- 1 ГДК у Драгічыне.
- 2 Дырэктар Бярозаўскага дома рамёстваў Наталля Кавалевіч.
- 3 Начальнік галоўнага ўпраўлення культуры і аналітычнай работы Міністэрства культуры Васіль Чэрнік і намеснік начальніка галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Брэсцкага аблвыканкама Сяргей Панасюк перад ГДК у Маларыце.
- 4 Танчаць усе!
- 5 Маларыцкі касцюм прэзентуе дырэктар Цэнтра народнай творчасці Валянціна Струнец.
- 6 Дэфіле “Пунсовыя ветразі” артыстаў тэатральнай студыі з Бярозы.
- 7 Ля муроў Брэсцкай крэпасці.
- 8 Рэпетыцыя вакальнай студыі Палаца культуры ў Бярозе.
- 9 Крамніца брэсцкай “Скарбніцы” Нэля Сафіна заўважыў у добрым настроі.
- 10 Дзве Сцепаніды.
- 11 У мастацкай галерэі Брэсцкага абласнога ГКЦ. Загадчыца Кацярына Шаўчэнка.
- 12 У Бярозаўскім дзіцяча-юнацкім спартыўна-эстэтычным цэнтры: кіраўнік студыі мастацкага роспісу Таццяна Манько.

давала на тое, што такія мерапрыемствы для Маларыты — не выпадкова-разавыя, а завядзёнка. Дарэчы, канцэрт здолелі пабачыць усе ахвотныя (і ў праходах народ стаяў), а такую выхаваную залу я бачыў толькі на “Славянскім базары...”

Начальнік галоўнага ўпраўлення культуры і аналітычнай работы Міністэрства культуры Васіль Чэрнік высока ацаніў не толькі самабытную спадчыну маларыцкага краю, але і ўменне мясцовых работнікаў культуры выкарыстоўваць яе належным чынам. Пра гэта гаворка была працягнута і на пасяджэнні рэспубліканскага савета па пытаннях клубнай

дзейнасці пры Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь, якое пачалося ў Маларыцкай школе мастацтваў, а працягнулася да позняй ночы ў фазе гасцінцы, дзе мы пачалі. У выніку на падставе Кодрэкса аб культуры, іншых нарматыўных дакументаў былі выпрацаваны метадычныя рэкамендацыі па наладжванні работы клубных фарміраванняў, абмеркаваны самыя шматлікія пытанні развіцця народнай творчасці і шляхі іх вырашэння. Галоўнае, каб да рэкамендацыі гэтых прыслухаліся.

Да месца тут будзе, як падаецца, меркаванне дырэктара навукова-метадычнага цэнтра па культураз-

наўстве пры Міністэрстве культуры і турызму Азербайджанскай Рэспублікі Асіфа Усубаліева. Ён перакананы, што сённяшняя культура нашых краін, нягледзячы на трывалую спадчыну, знаходзіцца ў пошуку аптымальных форм існавання. Патрэбна перафармуляцыя. На Беларусі такім оптымумам бачыцца нарошчванне турыстычнага патэнцыялу. Культура тут павінна адыгрываць вядучую ролю. І на Брэсціне ёсць таму красамовныя прыклады. Як падаецца, вельмі слушнае меркаванне.

МАЛАРЫЦКІЯ ІМІДЖЕЙКЕРЫ

Цяпер — пра маларыцкія брэндзі іншага роду, якія

павінны паспрыяць паліпшэнню раённага іміджу і турыстычнай прывабнасці. За рэканструкцыяй мясцовага народнага касцюма зноў стаць асоба шановай Сцепаніды. Усё разам пудоўна ўкладзецца ў праект “Народная творчасць без межаў” у рамках прыгранічнага супрацоўніцтва Беларусі і Украіны. Калі напачатку зімы будзе падпісана грантавае пагадненне, работнікі культуры Маларыцкіны атрымаюць фінансаванне на больш шырокія кантакты з суседнім Радноўскім раёнам (Украіна). Міржэцка, што нашы майстрыхы наладзіць у тамтэйшых школах рэгулярныя майстар-класы па ткацтве. І яшчэ адзін брэнд, які нельга абмінуць. Падчас колішняга галоднага часу хтосьці з

вясковых гаспадынь паспрабаваў выкарыстаць для выпечкі хлеба грачаную муку. Кулінары эксперымент аказаўся ўдалым. Больш за тое, рэцэпт пайшоў гуляць па ваколках, і кожная з жанчын дадала ў “хлебную формулу” шпосыі смак. Грачаны хлеб застаўся візітуўкай раёна. Мы пакаштавалі яго. Смак незвычайны, пах — неверагодны. Начальнік адзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Маларыцкага райвыканкама Андрэй Гарбацэвіч перакананы, што такая тэхналогія выпечкі не можа не прэзэндаваць на статус неметарыяльнай культурнай спадчыны. І ў перспектыве цалкам верагодна, што грачаны хлеб з Маларыты будзе прадавацца і ў Мінску. Але не хлебам адзіным...

КРЭПАСЦЬ НЕ ЗДАЕЦЦА!

Пабывалі мы, натуральна, і ў Мемарыяльным комплексе “Брэсцкая крэпасць-герой”. Да яе ў мяне стаўленне асаблівае. Бацька быў калісьці пагранічнікам і ў крэпасці мяне вазіў, калі тут мемарыяльны комплекс і не планаваліся. Гэта ж колькі галоў прайшло! На сёння яго наведала амаль 25 мільёнаў турыстаў са 150 краін свету. Узніклі Музей абароны і Музей вайны — тэрыторыя міру. Аб’екты неверагодна маральнага ўплыў, без валоду хадзіць па мыслевым бруку немагчыма. Як ні цяжка цяпер, а комплекс развіваецца. На жаль, час для набывання дыржабля для панарамнага агляду фартыфікацый яшчэ не надыйшоў, аднак новыя турыстычныя маршруты распрацоўваюцца тут пастаянна, знаходзяцца спонсары і для рэстаўрацыйных заходаў. Так што крэпасць жыве і не здаецца!

На шыкоўнай пешаходнай вуліцы Брэста размешчаны і мастацкая галерэя, і сувеніры салон “Скарбніца” абласнога грамадска-культурнага цэнтра. У першай праце арыгінальная выстава: прэзентуюцца работы вучняў Тальмаўскай дзіцячай школы мастацтваў. Выстава прымеркавана да 10-годдзя ўтварэння мастацкага аддзялення пры гэтай школе. Загадчык галерэі Кацярына Шаўчэнка з гонарам глумачыць, што такія выставы, дзе рэкламуецца дзейнасць сельскіх устаноў культуры, — традыцыйныя для галерэі. Ухваляю!

А побач з выставачнай залай — крама “Скарбніца”. “К” пісала калісьці, што Брэсцкі абласны грамадска-культурны цэнтр стаў ініцыятарам абласнога конкурсу на лепшы нацыянальны сувенір. Дык вось, усе гэтыя работы і многія іншыя сувеніры (на лубы густ і лубы кашалёк) можна набывць менавіта ў “Скарбніцы”. Вельмі ўтульная крама і надзвычай прыгожыя ды вельмія крамніцы.

Пабывалі мы і ў гаспадары Святланы Каржук. Мяне, да прыкладу, парадвала саліднасць метадычнай літаратуры, што выдаецца грамадска-культурным цэнтрам і распаўсюджваецца па вобласці. Выданыя зразжанравыя і з густам звыстаныя.

НЕЧАКАНЫ РАКУРС БЯРОЗЫ

І апошні пункт вандроўкі — Бяроза. Тут доўгі час не было ГДК. І ўрэшце з’явіўся сапраўдны Палац культуры. Заслуга начальніка адзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Таццяны Кавалёк — неаспрэчана. Дырэктар палаца Таццяна Дзямідовіч з раласцю канстатуе, што створаны ўсе магчымыя ўмовы для працы 26-ці клубных фарміраванняў, чатыры з якіх — народныя.

Але зусім нечаканым было знаёмства са спартыўна-эстэтычным цэнтрам. Уявіце, пад адным дахам суседнічаюць бібліятэка, выставачная, спартыўная, акавава залы, пакоі для заняткаў пагранічнікам, гурткаў дэкарацыйна-прыкладнага мастацтва, цэнтр рамёстваў, раённы клуб майстроў народнай творчасці “Суквецце”... Сапраўдна ўстанова новага тыпу (400 дзяцей, 38 фарміраванняў), дзе ўсе дзіцячыя гурткі — бясплатныя. У ляльканай студыі, да прыкладу, з постсехам займаюцца падлеткі з абмежаванымі фізічнымі магчымацямі. Кіруе ўстановай Наталля Ярмошкі. Яна ж — і народны майстар Беларусі па саломкапляценні. Цэнтр працуе ў тры змены. Дзеці пастаянна кантактуюць з дарослымі. Як сцвярджае дырэктар раённага дома рамёстваў Наталля Кавалевіч, такое ўзаемадзеянне ўзбагачае ды натхняе ўсіх. Цэнтр, між іншым, знаходзіцца ў новым мікрараёне горада і мае вялікія перспектывы развіцця.

ЗАМЕСТ ЗАКАНЧЭННЯ

Іванава, Бездзеж, Маларыта з Бярозай, процама дробных музеяў, што працуюць як клубы, не меншая колькасць клубыў ды цэнтраў, што маюць выставачныя залы... Судовыя працэсы пошуку аптымальнай формы далейшага развіцця. І вельмі натуральнае абагульненне на падставе ўбачанага, пачутага і адчутага: аптымізацыя культуры — не скарачэнне яе сельскіх складніках, а ўзбуйненне, сінтэз, засяроджаная сістэмная праца на перспектыву. А гэтага вельмі не стае асобным раёнам, дзе творчасці замінае руціна.

Наступнае пасяджэнне савета па пытаннях клубнай дзейнасці і народнай творчасці запланавана правесці на Гродзеншчыне.

Люблю нестандартныя лісты. Парадаваў, да прыкладу, настаўнік прафесійна-тэхнічнага каледжа гарпасёлка Відзы, што на Браслаўшчыне, Леанід Дзікцяроў. Ён, аказаваецца, стаў рэжысёрам-пастаноўшчыкам мастацкага фільма, прэм'ера якога адбылася ў Відзаскім ДК. Стужка, калі казаць сцісла, — пра магчымыя наступствы сужыцельства без шлюбу ў маладзёжным асяроддзі. Леанід кіруе прадзюсарскім цэнтрам, сам адшукаў сцэнарыста (Фёдар Палачанін з Докшыцаў), аўтару музыкальнага афармлення і песень (Леанід Лаўрыновіч з Браслава і Волга Беразень з вёскі Нурвянцы Браслаўскага раёна).

Аранжавы настрой у аграгарадку Свіслач.

Яўген РАГІН

Фільма я пакуль не бачыў, але знайшоў у Сетце вельмі цікавы відэароботы (каля трох дзясяткаў) Дзікцярова. Збольшага гэта дакументальныя фільмы пра мінулае роднага краю (Леанід па адукацыі — гісторык). Але знайшоў я і стужку-партрэт пра вандруючага разьбяра па дрэве (своесабытвага паслядоўніка Язэпа Дразловіча) Мікалая Аляксеева, які жыве там, дзе атрымлівае замову на скульптуру. Працуе спачатку бензапілой, потым — разьзамі. Дзікцяроў назваў яго Мікеланджэла з бензапілой. А сваю першую мастацкую стужку рэжысёр ацаніў досыць крытычна: апэратарская работа патрабуе ўдасканалення. На такіх васьмі дзіваках, як Леанід ды Мікалай, наш творчы свет і трымаецца. Цікава, у выніку ўдасканалення кінапрацэсу ці патрапіць стужкі Леаніда Дзікцярова на мясцовае тэлебачанне? Будзем спадзявацца на лепшае.

Пра **Верялішкаўскую сельскую бібліятэку** — інфармацыйна-краязнаўчы цэнтр напісала галоўны бібліятэкар па арганізацыйна-маркетынгу дзейнасці **Гродзенскага раённага культурна-інфармацыйнага цэнтру Людміла Трубычак**. Тут для навучэнцаў Верялішкаўскай сярэдняй школы прайшла галзіна краязнаўства “Завітайце да нас у Верялішкі!” “**А Скідзельская гарадская бібліятэка**, — працягвае аўтар, — *правяла экскурсію па кніжным храме, паказала дзецям кніжкі аранжавыя фонд. У аграгарадку Свіслач бібліятэкары абвясцілі адзін з дзён школьных кніжкі аранжавыя фонд. Дзеці прынялі ўдзел у фотасесіі з кніжкі аранжавыя фонд.* Працягвае аўтар, — *правяла экскурсію па кніжным храме, паказала дзецям кніжкі аранжавыя фонд.* Дзеці прынялі ўдзел у фотасесіі з кніжкі аранжавыя фонд.

Пакурмастага капустаі прапанавалі ўсім у філіяле “**Дзятвінскі дом культуры**”. **Ліцкага раённага цэнтру культуры і народнай творчасці**. “**Свята капусты**, — піша вядучы медыяст Ліцкага РЦК Ганна Некраш, — *праект брэндаваў. На мерапрыемстве выступілі народны ансамбль песні і танца “Лідчанка”, народны вакальны гурт “Ятранка” з Дзятлаўшчыны.* А гаспадыні з аграгарадка **Дзівіва** далі майстар-клас па квашаным капусты. Самыя ж лепшыя качаны вырасіла Марына Бартош

Конкурс “Алена-Ляньніца” ў Ганчарскім ДК.

Кніжны растамер з Браслава.

“Мікеланджэла” з бензапілой

Абласны конкурс поваруў на Ашмяншчыне і восеньскі карнавал у Ашмянах.

з аграгарадка **Ваверка**. На конкурс “Алена-Ляньніца”, працягвае расповед Ганна Некраш, работнікі філіяла “**Ганчарскі дом культуры**” сабралі ўдзельніц з аграгарадкоў **Пескаўчы, Беліца, Ходараўчы, Міноўчы**. Натуральна, годна былі прадстаўлены і **Ганчары**. Усе без выключэння конкурсы былі звязаны з ільном. Вось як апісвае аўтар конкурс “**Церніца**”: “*Лён траіццаў, ляцела кастрыца (адсоль і назва месца — кастрычык), але нішто не баўся ўкалоўца, і траста на вачас пераўтваралася ў валасно*”.

У **Дзятлаўскай** дзіцячай бібліятэцы прайшла сустрэча з **навагрудскім** пісьменнікам Міхайлам Зізокам. Ён прэзентаваў вучням 5 — 6 класаў мясцовай гімназіі № 1 свае новыя кніжкі. Пра гэта паведамілі бібліятэкары ўстановы **Марына Лапушка і Алена Хрышчановіч**.

Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і

літаратуры **Нацыянальнай акадэміі навук** правёў Міжнародны навуковы форум “**Тральшыйны беларускі касцюм у еўрапейскай культурнай прасторы**”. Удзельнікамі мерапрыемства сталі прадстаўнікі **Літвы, Польшчы, Украіны, Расіі, Эстоніі**. На форуме была прадстаўлена і **Бабурышчына** ў асобе Юліі Літвінай — кіраўніца этнастудыі “**Тральшыйны строй**”, што існуе пры Палацы культуры горада **Бабурыск**. Гаворка ішла пра вынікі экспедыцыі па **Бабурыскім раёне**.

Навіны з **Пружанскай** цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы. У **Ліноўскай** сельскай бібліятэцы ў рамках праекта “**Дом, у якім жыве Культура**” прайшоў духоўны вечар, прысвечаны лёсам артыстаў эстрады і кіно **Ірыне Дзянсавай, Вользе Кармухінай, Вользе Гобзевай і Вялічціне Талкуновай**. А ў **Пружанскай** цэнтраль-

най раённай бібліятэцы чытачы сустрэліся з літаратарам **Анатолем Бірнацкім**. У апошняй установе ладзілася і вечарына, прысвечаная народнаму пісьменніку **Беларусі Пімену Панчанку**. **Кляпцкая** сельская бібліятэка правяла свята “**Прысвечэнне ў юныя экалагі**”.

XXXI абласны семінар-конкурс поваруў, кандыдатаў, афіцыйна прайшоў на **Ашмяншчыне**. Стравы мож-на было пакаштаваць. За-вяршылася мерапрыемства канцэртнага народнага тэатра танца і песні “**Імпульс**”.

Тэму культурнай **Ашмяншчыны** працягвае **Аліна Белішкая**. Яна распыадае пра тэатралізаванае маладзёжнае свята “**Восеньскі карнавал**”. У раённым цэнтры культуры сабраліся школьнікі і навучэнцы каледжаў. Ацэньвалі касцюмы і прычоскі, фантазіі і сцэнічныя зольнасці ўдзельнікаў. У канцэртнай праграме вы-

ступалі маладзёжныя калектывы раёна.

Фёдар Шкіранда з **Віцебска** распыаў пра традыцыйны Дні культуры і мастацтва **Латвіі** ў абласным цэнтры. Яны пачаліся з выставы жывапісу школы імя **Яна Разэнтала**, якая адкрылася ў мастацкім музеі пры падтрымцы **латвійскага** консульства ў **Віцебску**. “**У экспазыцыі**, — піша аўтар, — *75 работ вучняў славацкай школы. Выстава дэманструе развіццё мастацкай думкі ў Латвіі і ў самой школе. На розных пляцоўках Віцебска рэалізуюцца лічэ чатыры праекты. Гэта выставы жывапісу Анрыса Віталініна і тэкстылю Дзіяны Янушонэ ў мастацкім музеі. У выставацкай зале мастацка-графічнага факультэта Віцебскага ўніверсітэта імя Пятра Маісэрава экспануецца калекцыя габеленаў студэнтаў Латвійскай акадэміі мастацтваў.* А ў абласной

бібліятэцы можна пазнаёміцца з **латвійскай серыяльыкай, аўтарамі** якой з’яўляюцца **Юрыс Іванюс і Ілга Лібет**”.

Яшчэ адна інфармацыя з **Браслава**. Бібліятэкар **Вялічціна Лук’янава** распыадае пра семінар “**Сучасныя мадэлі прапаганды літаратуры ў публічных бібліятэках: лепшыя традыцыі і інавацыйныя падыходы**”. Мерапрыемства прайшло ў **Цэнтральнай бібліятэцы**. Супрацоўнікі **ЦБС** абмяняліся прафесійным досведам. Загачык аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Ірына Макаравіч** дадае, што ў **Браслаўскай** цэнтральнай бібліятэцы сярод іншых інавацый ёсць і такая: растамер ў кнігах. За адзінку вымярэння ўзята “**Вайна і мір**” **Льва Талстога**. Да прыкладу, рост у **160 сантыметраў** адпавядае **26-ці** тамам класічнага твора. Пасля кожнага вымярэння чытач атрымлівае сувереніру картку, дзе ўказаны яго “**кніжны**” рост. На звароце карткі — бібліятэчнае рэклама. А растамер зроблены перанасным.

Свята “**Бульбяная маёўка**” парадавала жыхароў аграгарадка **Бенін Навагрудскага раёна**. Мясцовыя бібліятэкары падрыхтавалі выставу для бульбяных гурманаў. Натуральна, прысутнічалі і самі стравы. А за насычанасць канцэртнай праграмы адказвалі работнікі **Усялюбскага** дома культуры, **Бенінскага** і **Наўдзянскага** СК.

З **Дзятлаўскай** дзіцячай бібліятэкі нам піша яе супрацоўніца **Алена Хрышчановіч**. Гаворка пра тое, каб слоган “**Чытаць — модна, наведваць бібліятэку — прэстыжна**” быў максімальна набліжаны да рэальнага жыцця. Варта згадаць толькі адзін факт: ва ўстанову былі запрошаны дзеці з **батькамі**. Дзеці распавядалі пра свае любімыя выданні, а бацькі падзяліліся сваімі кніжнымі інтарэсамі. Так узнікла “**дрэва парад**”. Ім вельмі актыўна карыстаюцца цяпер юныя аматары прыгожай славаеснасці. А дрэва ў сваю чаргу расце і б’еце.

Бібліятэкары **Караліцкай і Ашмянскай** раённых устаноў правялі рэгіянальны семінар, пазнаёміліся з дзейнасцю бібліятэч аграгарадкоў **Гальшаны, Баруны, Кальчунчы**, Ашмянскай дзіцячай бібліятэкі. Такай навіной парадавала медыяст **Караліцкай** раённай бібліятэкі **Наталія Казарэз**. І дадала, што на караліцкай зямлі разглядаўся досвед працы **Аювацкай** сельскай і **Мірскай гарпасялкаў бібліятэч**. У цэнтры ўвагі знаходзілася бібліятэчнае краязнаўства як рэсурс турыстычнага развіцця.

Стагоддзе рэвалюцыі (як, між іншым, і любой падзеі) — нагода для асэнсавання і пераасэнсавання. З пазіцыі часу ўсё ў нашым жыцці выглядае крыху іначэй: неабсяжная прастора роднага падворку зружваецца да некалькіх крокаў, а постаць якога-небудзь “знаёмага дзядзечкі” раптам узрасце да памераў нацыянальнага класіка. Тое ж — з усімі постацямі і падзеямі, якія былі да нас. Што мы, дарэчы, ведаем пра “мастацтва рэвалюцыі”? Ды не ў Піцеры з яго залпам “Аўроры” (як высветлілася, зусім не такім вызначальным, як нам даводзілі), а ў роднай Беларусі.

Надзея БУНЦЭВІЧ

ПА СЛЯДАХ АДНАГО ЛІБРЭТА

У дзясністве, памятаю, я ніяк не магла ўявіць, чаму вытанчаную балетную Аўрору, герайно “Спячай прыгажуні”, назвалі ў гонар... карабля. А пазней, убачыўшы ў віцебскім музеі мясцовыя газеты, што выходзілі ў першыя пасля-рэвалюцыйныя дні, шчыра здзіўлялася іх “няправільнасці”: ніякіх перадавіц у стылі савецкай “Гравды” з партрэтамі Леніна, Маркса і Энгельса — пераважаюць простыя побытавыя аб’явы, рэклама тавараў і паслуг. Штосьці не адпавядала жыццё горада тагачасным уяўленням нахшталт “у адзінм парыве...”

Але ж той парыву быў.

У мастацтве. Многія творцы рамантычна ўспрымалі рэвалюцыю ў грамадстве і рэвалюцыйныя памкненні ў творчасці як адзінае цэлае, прангучы пераменаў — вядома, да лепшага. Хто ж хоча горшага? Уяўленні-спадзяванні тых гадоў адлюстраваліся ў оперы “Вызваленне працы” Мікалая Чуркіна, прэм’ера якой адбылася ў 1922 годзе ў... Мсціславе. Ніякага опернага тэатра там, вядома, не было. Ставілі оперу сіламі мясцовай самадзейнасці. А ў 1924-м яе паставілі ў Магілёве — таксама намаганнямі аматараў. У гады Вялікай Айчыннай вайны рукапіс згінёў — засталіся толькі рэцэнзіі, па якіх можна атрымаць халія б пэўнае ўяўленне пра пастаноўку.

Падчас аднаго з фестываляў, якія Міхаіл Фінберг і яго Нацыянальны акадэмічны канцэртны аркестр Беларусі ладзілі ў малых гарадах нашай краіны, я апынулася ў Мсціславе. Завітала ў тамтэйшы гісторыка-археалагічны музей, пагутарыла з дырэктарам — гагарым старэнькім дзядулем, і той раптам паказаў мне... лібрэта гэтай оперы. Маўляў, калісьці знайшоў яго на паддашку закінутага дома, куды палез у пошукх старадаўніх рэчаў для папаўнення музейнай калекцыі.

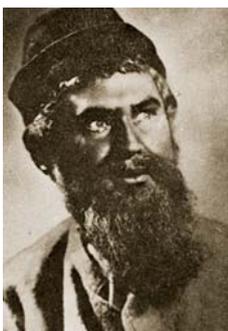
Тэлефонаў, якія ўмелі б “фоткаць”, тады не было. Фотаапаратаў у мяне — таксама. Дый часу нестала: трэба было бегчы на чарговы канцэрт. Але я паспела

Жарсці рэвалюцыйнай музыкі

Опера сіламі самадзейнасці і авангардызм з “кастрычніцкай” тэматыкай

Сцэны з оперы “Міхась Падгорны”.

Леанід Бражнік у ролі Міхася Падгорнага.

Ларыса Александровская ў ролі Марысі.

Уладзімір Глазаў у ролі Змітрака.

ПЕРСАНАЖЫ ЯК СІМВАЛЫ

Але ж падзяляю тымі думкамі, якія ў мяне ўзніклі падчас чытання. Першая — пра спалучэнне побытавай гісторыі з сімвалізмам, які тады меў вялікае распаўсюджанне ў савецкім мастацтве. Здавалася б, звычайная “агітка” тых часоў: працаваў народ на паню, потым рэвалюцыя, утварэння савецкае прадпрыемства — вось і адбылося заўважанае ў назве “вызваленне працы”. Што ж да дэталю... Адным з герояў оперы быў працоўны-рэвалюцыянер Антропаў.

Гэта па цяперашніх часах тое прозвішча асацыюецца найперш з адным з апошніх кіраўнікоў СССР Андропавым. Але ўжо і тады яно было “гаваркім”, сімвалічным, выклікаючы асацыяцыі з антрапалогіяй, “навукай пра чалавека”.

Дый сярод дзейных асоб былі не толькі звычайныя людзі, але і Воля з Прашай (у рускамоўным лібрэта — Свобода ды Труд). Іх саюз і называўся, у рэшце рэшт, “вызваленнем працы”. Вось і атрымліваўся сімвалізм — са спасылкам на так званыя сіняблунікаў, як называлі артыстаў аматарскіх эстрадна-тэатральных калектываў публіцыстычнай скіраванасці. Так што

памыляліся крытыкі, калі ў канцы 1970-х, ацэньваючы зонг-оперу “Арфей і Эўрыдыка” Аляксандра Журбіна, прызвалі Славу ў выкананні Ірыны Панароўскай першым прыкладам персанажа-сімвала ў савецкім музычным тэатры. А вось раней, у пасляваенны перыяд “жданашчыны”, такую “сімвалічную ўмоўнасць сюжэта” оперы Чуркіна лічылі яўным недахопам.

Другая думка, якая тады ў мяне ўзнікла, — пра адраджэнне ў “Вызваленні працы” традыцый жанру “оперы на голас”. Апошнія азначэнне прыдатнае для некаторых расійскіх спектакляў часоў Кацярныны II,

калі галоўным было — хуткае напісанне лібрэта. Побач з вершаванымі радкамі часам пазначалі: спяваецца “на голас” той ці іншай народнай песні ці якой іншай вядомай мелодыі. Опера Чуркіна, як заўжды ў гэтага аўтара, таксама была літаральна “нашпігаваная” музычнымі цытатамі, пра што гадвалі і рэцэнзенты. У лібрэта я знайшла дапісаньня назвы песень. Нават рэвалюцыйны запал перадаваўся праз “барацьбу” дзвюх усім вядомых тэм: царскага гімна і “Інтэрнацыянала”, мелодыя якога, разумеючы, перамагала. Аднак кампазітара крытыкавалі — за тое, што ў фінале “пануе не столькі свята рэвалюцыйнай

перамогі, колькі смутак аб загнутых ахвярах рэвалюцыі”.

ШТУРВАЛ “АҮРОРЫ”

Адным з самых рэвалюцыйных беларускіх кампазітараў можна назваць Яўгена Цікоцкага. Справа не толькі ў “кастрычніцкай” тэматыцы многіх яго твораў — у даваенныя часы яна стала ўласцівай усім творцам. Ягоня рэвалюцыйнасць была яшчэ і сінонімам музычнай авангарднасці — натуральна, даволі стрыманай па тых часах. Неяк сярод архіўных радыёзапісаў я знайшла яго буйны вакальны твор паводле “Скупога рышара” Пушкіна. Паставіла на магнітафон — аказалася, гэта меладызаванае чытанне вершаў на фоне фартэпіяна, якое ў ролі “фона” не выступае, а ілюструе ўсе сюжэтныя павароты. Такі жанр мае назву “меладрама” і ў часы “сярэбранага веку” быў вельмі распаўсюджаны ў Расіі. Узнікла мода на публічнае чытанне вершаў паэтамі, і тыя пачалі браць з сабой музыкантаў-кампазітараў. Нават зборнікі такіх твораў выдаваліся!

Цікоцкі, прыехаўшы да нас з Піцера, дзе ён нарадзіўся і дзе складаліся яго эстэтычныя прыярытэты, працягнуў тую традыцыю. У тым ліку, у знакамітым “Буравесніку” паводле Максіма Горкага. Але ж хрэстаматыйна вядомай стала трэцяя рэдакцыя — для сольнага баса і сімфанічнага аркестра. Няцяжка здагадацца, што першая, якая не захавалася, хутчэй за ўсё была меладрамай, як і ў выпадку са згаданным “Скупым...”. І гэтыя кампазітарскія пошукі адпавядалі найноўшым савецкім тэндэнцыям! Дагатава задушы тэхніку Sprechstimme — штосьці памежнае між гаворкай і спевамі — у “Месяцым П’еро” Арнольда Шонберга. Але... таму і ўзнікла больш традыцыйная трэцяя рэдакцыя, што першую раскрытыкавалі.

Што ж да оперы Цікоцкага “Міхась Падгорны”, прысвечанай беларускай вёсцы ў часы Першай савецкай і Грамадзянскай войнаў, дык пры пастаноўцы (а было гэта ў 1939-м) усур’ёз разглядалася пытанне, ці не трэба папоўніць спектакль... зачытаннем са сцэны “Дэкрэта пра зямлю” ці якіх іншых рэвалюцыйных пастановаў. Цвярозвы розум перамог: опера выйшла без падобных “дадаткаў”.

Але рэвалюцыйная пільнасць напаткала нават балет “Ціль Уленшпінгел” Яўгена Глебава. Калі Вялікай Ілізар’еў ставіў яго ў тагачасным Ленінградзе, сцэнаграфія Яўгена Лысіка з вялікім карабельным штурвалам здадалася палазорнай: ці не “руль рэвалюцыі”, што на “Аўроры”, меўся на ўвазе?

Беларускі плакат: першыя крокі

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ /
Плакаты з калекцыі
Беларускага саюза
дызайнераў

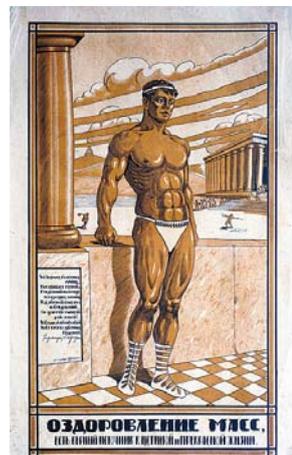
Менавіта ў Са-
вешкім Саюзе
былі створаны
шэдэўры пра-
пагандыскага мастацтва.
Гэта проза Максіма Горкага,
паэзія Уладзіміра Маякоўскага,
скульптуры Веры Му-
хінай і Івана Шадра, палі-
тычная карыкатура Барыса
Яфімава і Кукрынкісаў, пла-
каты Дзмітрыя Моара (“Ты
запісаўся добровольцам?”)
і Іраклія Таідзе (“Родина-
мать зовёт!”).

Адносна плаката можна
сказаць, што ягоны ўплыў
на грамадскую свядомасць,
ягоны мабілізацыйны па-
тэнцыял пры пэўных умо-
вах і ў пэўных сітуацыях
пераўзыходзіць класічную
трыяду жываліс-графіка-
скульптура. Як адзін журна-
лісткі артыкул можа часам
зрабіць большую справу,
чым шматтомная літар-
атурная эпопея, так і плакат
можа спрацаваць на тую ці
іншую ідэю эфектыўней,
чым манумент на гарадской
плошчы. Прынамсі, так бы-
ло ў дакаміў’ярную эпоху.

Але пры гэтым доўгі час,
пакуль дызайн уваголе і гра-
фічны дызайн у прыватнасці
не заваявалі ў культурнай
прасторы годны статус,
стаўленне да плакатаўстаў з
боку прадстаўнікоў “вялі-
кай трыяды” было, так бы
мовіць, паблагілівым. Маў-
ляў, у плакатысты ідзе той,
каму не хапіла таленту стаць
“нармальным” графікам. Да
разумнення таго, што тыра-
жаваная графіка прапаган-
дыскага ці інфармацыйна-
га характару — гэта помнік
гісторыі і культуры, грамад-
ства даспела хіба напачатку
1970-х гадоў, калі савецкія
аўтары пачалі браць удзел у
сусветных аглядах плакатна-
га мастацтва.

Знаёмства з іншымі шко-
ламі плённа паўплывала на
стыльскую і змест савецка-
га плаката, значна іх узба-
гаціўшы. Але высветлілася
і непрыемная акалічнасць.
Рэчы, зробленыя па канонах
“унутранага рынку”, для са-
вецкага спажывацтва, замежу
не былі цікавыя. Прыблізна
ў той самы час у Савецкім
Саюзе акрэслілася цікавасць
да рэвалюцыйнага авангар-
ду і асабіста УНОВІСа. На-
нова асэнсавалася, у прыватнасці,
спадчына Лазара
Лісіцкага — аўтара слаўтаў
у свой час агітацыйнай гра-
фікі. З гэтага, лічы, і пачалося
вывучэнне ды навуковая

Нідзе ў свеце палітычнай прапагандзе не
надавалася столькі ўвагі, як у Савецкай
дзяржаве. Гэтага вымагалі грандыёзныя
маштабы сацыяльна-эканамічных пераўтвар-
рэнняў, нязменны экстрым, які іх суправа-
джаў, патрэбы ва ўніверсальных вобразах,
якія мусілі аднолькава ўспрымацца людзьмі
розных культурных традыцый (што надзвы-
чай актуальна для шматнацыянальных утвар-
рэнняў), неабходнасць хутка рэагаваць на
унутраныя і вонкавыя пагрозы, пастаяннае
чаканне рознага кшталту падлянак як ад
відавочных ворагаў, так і ад ненадзейных
саюзнікаў і няўдзячных сатэлітаў. І трэба
сказаць, што савецкія прапагандысты спра-
ву сваю ведалі і рабілі яе якасна.

Плакаты, створаныя
беларускімі аўтарамі
ў перыяд паміж
Грамадзянскай
і Вялікай Айчыннай
войнамі.

падары і адбярэць зямлю, з
якой ты кормішся.

Відць, што ідзе пошук
стылю, які адпавядаў бы за-
моўленай тэматыцы і быў бы
зразумелым грамадзе. Тут і
спробы канструктывісцкіх
рашэнняў паводле канцэпцый,
тэарэтычна абгрунтава-
ваных Казімірам Малевічам,
і вошугле мадэрну, і пры-
ёмы, запазычаныя з тэатра-
льных плакатаў, і агрэсіўная
пластыка экспрэсіянізму.
Гэта потым, у 1950-я гады,
акрэсліла стыль, у якім
спалучаецца фатаграфічная
дакладнасць і манументаль-
ная выразнасць. А пакуль —
пошук і шырокае поле для
творчага самавыяўлення.

Згадаю, аднак, што пра
ўласна беларускую маста-
цкую школу ў дадзеным вы-
падку гаварыць не даводзіцца.
Нашы плакаты тае пары
досыць выразныя і тэмы
замоўленыя раскрываюць,
але... нежк без на-
тхнення. Нібыта не прайшло
гэта праз сэрыя, толькі праз розум.
У беларускім плакаце між-
ваеннага часу не было
асоб маштаба зладнага
Дзмітрыя Моара альбо Аляксандра
Дайнекі. Гэта цяжка
патлумачыць, беру-
чы да ўвагі, што ў
той самы час актыў-
на фарміравалася
ўласна беларуская
школа станковай і
прыкладнай графі-

сістэматызаваная савецкага
плаката. У тым ліку і ў Белар-
усі.

Найбольшай калекцы-
яй айчынных плакатаў са-
вецкай пары валодае Белар-
ускі саюз дызайнераў.
Фарміравалася яна пачала з
ініцыятывы старшыні БСД
Дзмітрыя Сурскага. Найбо-
льш каштоўнай частка кал-
лекцыі — плакаты, створа-
ныя да Вялікай Айчыннай

ваіны. Некаторыя з іх прад-
стаўлены ў гэтай падборцы.

Былі ў той час і тэатра-
льныя афішы, і сякая-такія
гандлёвая рэклама, але да-
мінаваў менавіта палітычны
плакат. Ад мастака патраба-
валася, каб ён праз візуаль-
ныя вобразы патлумачыў
малапісьменным людзям
чарговыя задачы Савецкай
улады. Часта такія творы ра-
біліся ў выглядзе коміксаў,

дзе праз паслядоўнасць
сюжэтаў раскрываўся сэнс
важнай для дзяржавы дзеі ці
з’явы.

Плакаты заклікаюць ісці
ў шэрагі Чырвонай Арміі,
бараніць сацыялістычную
аічыню ад знешніх ворагаў,
быць пільнымі да ворагаў
унутраных, якія толькі і ча-
каюць, каб вярнулася ўлада
памешчыкаў і капіталістаў;
сумленна выконваць
прадзвэрстку, дапама-

гаць галадаючым і пацяр-
пелым ад вайны, вучыцца
грамаце і гэтак далей. Га-
лоўным было давесці, што
ўсё гэта — у інтарсах пра-
цоўнага народа. Часта вы-
карыстоўваецца прынішч
супрацьпастаўлення, калі
выраза паказваецца, якія
жудасці могуць здарыцца,
калі зробіш не тое, што ра-
яць. Скажам, не пойдзеш
на фронт грамадзянскі — і
Чырвоная Армія пацерпіць
паразу, вярнуцца будыць гас-

кі, жывалісу, скульпту-
ры. Але зробленае ў Савец-
кай Беларусі ў згаданы час
упісваецца ў агульнасаюзны
культурны кантэкст і на агу-
льным фоне выглядае пры-
стойна.
А потым была вайна...
Яна дала штуршок высокай
эмацыянальнасці ва ўсіх га-
лянах нашага мастацтва і на
доўгія гады стала для Белар-
усі нацыянальнай тэмай. У
тым ліку і ў мастацтве пла-
ката.

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:
■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."
■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."
■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст."
■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."
■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."
■ "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст."

Выставы:
■ Выстава "Напалеон Орда. Ілюстраваная энцыклапедыя краіны" — да 3 снежня.
■ Выстава "Эрнст Барлах — Кетэ Кольвіч. Пераадоўваючы існаванне" — да 3 снежня.
■ Юбілейная выстава "Ленін 117", прымеркаваная да 100-годдзя Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі — да 12 снежня.

■ Выстава "Скарбы Старажытнага Егіпта" — да 10 снежня.
■ Выстава "Магія старых фатаграфій".

■ Канцэрт харавой музыкі "Музычная вясень у Мастоцкім" — 9 лістапада. Пачатак а 19-й.

Філіялы музея
МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧА. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX ст."
г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

■ Выстава моды і аксэсуараў эпохі Рамантызму з калекцыі Ігара Сурмачэўскага
"І паланэз пацэць пара" — да 13 студзеня 2018-га.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАУБІЧЫ
Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
■ Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ПІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 226 09 22.

Экспазіцыі:
■ Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — XX стст."
■ Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шасць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.

■ Аўтарскі праект Ахрэма Белаворкіца VKL3D.
■ Акцыя "Воляне піяніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.

Экспазіцыі:
■ "Геалогія і палеанталогія".
■ "Сезонныя змены".
■ "Вадаёмы і насельні прыбярэжных раёнаў".
■ "Хвойны тып лесу і насельнікі зямлянага лесу".
■ "Насельнікі ліставога і змяянага лесу".
■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
■ "Выстава наскомаедных раслін".
■ Выстава "Жывыя цмокі" — да 25 лютага 2018-га.

г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а.
Тэл.: 237 46 94.
г. Мінск, вул. Казіца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53.
■ Выстава "Насельнікі вадаёмаў" — да 25 сакавіка 2018-га.
■ Атракцыйн "Лазерны квэст".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ
г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".
■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст."
■ "Беларуская музычная культура XX стс."
■ "Тэатральная культура Беларусі XX стс."
■ Выстава "1917. Рэвалюцыя і тэатр" — да 15 лістапада.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАУНАСЦІ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 12.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Шматвектарнасць знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь".
■ Выстава "Візіты і візіты: дыпламатыя ў кішэнні".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО
г. Мінск, вул. Сьвярдлова, 4.
Тэл.: 327 10 75.
■ Пастаянная экспазіцыя.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАУНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8.
Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.
Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сяр. — ад 12-й да 20-й.
■ Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51; +37529 190 31 49.

Палацкі ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава абразкавай мазаікі Маргарыты Котавай "Нясвіж. Бег стагоддзяў" — да 14 студзеня 2018-га.
■ Выстава "Гарнітурная лялька і кабінетная бронзавая скульптура" з калекцыі Мікалая і Алены Байрачных — да 4 лютага 2018-га.
■ Гістарычны квэст "Таямніцы і загадкі палаца Рэзідэвілаў". Па папярэдніх заяўках.
Спартэкспірусінай і інфармацыйнай дзейнасці Вул. Гейска, 1.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава твораў Дар'і Сумарвай-Копач "Колеры натхнення" — да 20 снежня.

РАТУША
Вул. Савецкая, 3.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога закахальніка". Па папярэдніх заяўках.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"
г.л. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Таварыства перасоўных мастацкіх выстаў. XXI стагоддзе (Санкт-Пецярбург)" — да 16 лістапада.

у 3-х дзях) Л.Мінкуса.
■ 10 — "Лікавая дама" (опера ў 2-х дзях) П. Чайкоўскага.
■ 11 — "Лебядзінае возера" (балет у 3-х дзях) П. Чайкоўскага.
■ 12 — "Тэатралізаваны канцэрт "Гармонія дуэта". Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 19.30.
■ 4 — "Баччысарайскі фантан" (балет у 3-х дзях) Б.Асаф'ева.
■ 4 — "Канцэрт "Любімыя рамансы". Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 19.30.
■ 5 — "Кашчыі Бессмяротны" (опера ў адной дзеі) М.Рымскага-Корсакава. Пачатак аб 11-й.
■ 5 — "Кашчыі Бессмяротны" (опера ў адной дзеі); "Шахзада" (балет ў адной дзеі) М.Рымскага-Корсакава. Пачатак а 18-й.
■ 8 — "Чароўная флейта" (опера ў 2-х дзях) В.А. Моцарта. Прэм'ера.
■ 9 — "Дон Кіхот" (балет

ВЫСТАВЫ:

■ Выстава твораў Наталлі Табушавай "У свеце людзей" — да 3 снежня.
■ Выстава "Моднае стагоддзе" (гістарычныя касцюмы з прыватнай калекцыі Аляксандра Васільева) — да 10 студзеня 2018-га.
■ Экспазіцыя плакатаў з калекцыі музея, прысвечаная 100-годдзю Кастрычніцкай рэвалюцыі — у музейнай прасторы "Галерэя".

Філіялы музея
ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

■ Абноўленая экспазіцыя, прымеркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі (залы дапоўненыя новымі прадметамі амаль з усіх фондавых калекцыі музея).
■ Экспазіцыійны праект "Мінск 1917", прысвечаны гісторыі горада ў рэвалюцыйны 1917 год — да 14 студзеня 2018-га.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО
г. Мінск, вул. Сьвярдлова, 4.
Тэл.: 327 10 75.
■ Пастаянная экспазіцыя.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАУНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8.
Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.
Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сяр. — ад 12-й да 20-й.
■ Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51; +37529 190 31 49.

Палацкі ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава абразкавай мазаікі Маргарыты Котавай "Нясвіж. Бег стагоддзяў" — да 14 студзеня 2018-га.
■ Выстава "Гарнітурная лялька і кабінетная бронзавая скульптура" з калекцыі Мікалая і Алены Байрачных — да 4 лютага 2018-га.
■ Гістарычны квэст "Таямніцы і загадкі палаца Рэзідэвілаў". Па папярэдніх заяўках.
Спартэкспірусінай і інфармацыйнай дзейнасці Вул. Гейска, 1.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава твораў Дар'і Сумарвай-Копач "Колеры натхнення" — да 20 снежня.

РАТУША
Вул. Савецкая, 3.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога закахальніка". Па папярэдніх заяўках.

ФІЛІЯЛЫ МУЗЭЯ
МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧА. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX ст."
г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

■ Выстава моды і аксэсуараў эпохі Рамантызму з калекцыі Ігара Сурмачэўскага
"І паланэз пацэць пара" — да 13 студзеня 2018-га.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАУБІЧЫ
Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
■ Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ПІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 226 09 22.

Экспазіцыі:
■ Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — XX стст."
■ Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шасць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.

■ Аўтарскі праект Ахрэма Белаворкіца VKL3D.
■ Акцыя "Воляне піяніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.

Экспазіцыі:
■ "Геалогія і палеанталогія".
■ "Сезонныя змены".
■ "Вадаёмы і насельні прыбярэжных раёнаў".
■ "Хвойны тып лесу і насельнікі зямлянага лесу".
■ "Насельнікі ліставога і змяянага лесу".
■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
■ "Выстава наскомаедных раслін".
■ Выстава "Жывыя цмокі" — да 25 лютага 2018-га.

г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а.
Тэл.: 237 46 94.
г. Мінск, вул. Казіца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53.
■ Выстава "Насельнікі вадаёмаў" — да 25 сакавіка 2018-га.
■ Атракцыйн "Лазерны квэст".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ
г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".
■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст."
■ "Беларуская музычная культура XX стс."
■ "Тэатральная культура Беларусі XX стс."
■ Выстава "1917. Рэвалюцыя і тэатр" — да 15 лістапада.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАУНАСЦІ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 12.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Шматвектарнасць знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь".
■ Выстава "Візіты і візіты: дыпламатыя ў кішэнні".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО
г. Мінск, вул. Сьвярдлова, 4.
Тэл.: 327 10 75.
■ Пастаянная экспазіцыя.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАУНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8.
Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.
Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сяр. — ад 12-й да 20-й.
■ Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51; +37529 190 31 49.

Палацкі ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава абразкавай мазаікі Маргарыты Котавай "Нясвіж. Бег стагоддзяў" — да 14 студзеня 2018-га.
■ Выстава "Гарнітурная лялька і кабінетная бронзавая скульптура" з калекцыі Мікалая і Алены Байрачных — да 4 лютага 2018-га.
■ Гістарычны квэст "Таямніцы і загадкі палаца Рэзідэвілаў". Па папярэдніх заяўках.
Спартэкспірусінай і інфармацыйнай дзейнасці Вул. Гейска, 1.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава твораў Дар'і Сумарвай-Копач "Колеры натхнення" — да 20 снежня.

РАТУША
Вул. Савецкая, 3.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога закахальніка". Па папярэдніх заяўках.

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТАПЛЯЮЧЫХ МАГАЗЫНАХ "БЕЛСАЮЗДРУК"

- Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
- Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
- Праспект Незалежнасці, 44.
- Вуліца Валадарскага, 16.

КІЁСКИ "БЕЛСАЮЗДРУК"

- ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.
- Праспект Пераможаў, 5.
- Вуліца Рабкораўская, 17.
- Праспект Незалежнасці, 168, В.
- Вуліца Лабанка, 2.

ГАСЦЕЎНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА
г. Мінск, вул. Стараўленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Старая кухня" — да 7 студзеня 2018-га.

Майстар-класы:
■ Дэкупаж для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й.
■ Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акадэмічнага майстэрства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО
г. Мінск, вул. Сьвярдлова, 4.
Тэл.: 327 10 75.
■ Пастаянная экспазіцыя.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАУНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8.
Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.
Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сяр. — ад 12-й да 20-й.
■ Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51; +37529 190 31 49.

Палацкі ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава абразкавай мазаікі Маргарыты Котавай "Нясвіж. Бег стагоддзяў" — да 14 студзеня 2018-га.
■ Выстава "Гарнітурная лялька і кабінетная бронзавая скульптура" з калекцыі Мікалая і Алены Байрачных — да 4 лютага 2018-га.
■ Гістарычны квэст "Таямніцы і загадкі палаца Рэзідэвілаў". Па папярэдніх заяўках.
Спартэкспірусінай і інфармацыйнай дзейнасці Вул. Гейска, 1.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава твораў Дар'і Сумарвай-Копач "Колеры натхнення" — да 20 снежня.

РАТУША
Вул. Савецкая, 3.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога закахальніка". Па папярэдніх заяўках.

ФІЛІЯЛЫ МУЗЭЯ
МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧА. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX ст."
г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

■ Выстава моды і аксэсуараў эпохі Рамантызму з калекцыі Ігара Сурмачэўскага
"І паланэз пацэць пара" — да 13 студзеня 2018-га.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАУБІЧЫ
Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
■ Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ПІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 226 09 22.

Экспазіцыі:
■ Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — XX стст."
■ Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шасць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.

■ Аўтарскі праект Ахрэма Белаворкіца VKL3D.
■ Акцыя "Воляне піяніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.

Экспазіцыі:
■ "Геалогія і палеанталогія".
■ "Сезонныя змены".
■ "Вадаёмы і насельні прыбярэжных раёнаў".
■ "Хвойны тып лесу і насельнікі зямлянага лесу".
■ "Насельнікі ліставога і змяянага лесу".
■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
■ "Выстава наскомаедных раслін".
■ Выстава "Жывыя цмокі" — да 25 лютага 2018-га.

г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а.
Тэл.: 237 46 94.
г. Мінск, вул. Казіца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53.
■ Выстава "Насельнікі вадаёмаў" — да 25 сакавіка 2018-га.
■ Атракцыйн "Лазерны квэст".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ
г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".
■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст."
■ "Беларуская музычная культура XX стс."
■ "Тэатральная культура Беларусі XX стс."
■ Выстава "1917. Рэвалюцыя і тэатр" — да 15 лістапада.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАУНАСЦІ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 12.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Шматвектарнасць знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь".
■ Выстава "Візіты і візіты: дыпламатыя ў кішэнні".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО
г. Мінск, вул. Сьвярдлова, 4.
Тэл.: 327 10 75.
■ Пастаянная экспазіцыя.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАУНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8.
Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.
Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сяр. — ад 12-й да 20-й.
■ Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51; +37529 190 31 49.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.

Экспазіцыі:
■ "Геалогія і палеанталогія".
■ "Сезонныя змены".
■ "Вадаёмы і насельні прыбярэжных раёнаў".
■ "Хвойны тып лесу і насельнікі зямлянага лесу".
■ "Насельнікі ліставога і змяянага лесу".
■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
■ "Выстава наскомаедных раслін".
■ Выстава "Жывыя цмокі" — да 25 лютага 2018-га.

г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а.
Тэл.: 237 46 94.
г. Мінск, вул. Казіца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53.
■ Выстава "Насельнікі вадаёмаў" — да 25 сакавіка 2018-га.
■ Атракцыйн "Лазерны квэст".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ
г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.